LANGDURIGHEIDSTOESLAG 2003: TOEPASSING DOOR GEMEENTEN

- eindrapport -

dr. R.C. van Geuns
drs. R.J.M. Oude Ophuis

Amsterdam, oktober 2003
Regioplan publikatienr. 1093

Regioplan Beleidsonderzoek
Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
Tel.: 020 - 5315315
Fax : 020 - 6265199

Onderzoek, uitgevoerd door Regioplan Beleidsonderzoek. in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord

1 Inleiding 1
1.1 Inleiding 1
1.2 Achtergrond 1
1.3 Probleemstelling en onderzoeksvragen 4
1.4 Onderzoeksaanpak en verslag veldwerk 5
1.5 Inhoud rapportage 7

2 Uitvoering langdurigheidstoeslag 2003 9
2.1 Inleiding 9
2.2 Gebruik van bestaande en nieuwe regeling(en) 10
2.3 Bestaande regelingen (situatie II en III) 11
2.4 Nieuwe of aanvullende regeling langdurigheidstoelage 2003 (situatie I en II) 14
2.5 Alternatieve beleid (situatie III en IV) 27

3 Samenvatting en conclusie 33

Bijlagen 35
Bijlage 1 Enquête Onderzoek uitvoering 'langdurigheidstoeslag 2003' 37
Bijlage 2 Betrouwbaarheid populatieschattingen 45
Bijlage 3 Uitleg tabellen 47

VOORWOORD

Op het terrein van de sociale zekerheid staat het nooit stil. Zowel de uitvoering als de wet- en regelgeving zijn ook nu volop in beweging. Voor gemeenten betekent dat op dit moment de komst van een nieuwe bijstandswet, de Wet werk en bijstand en een verandering van het armoedebeleid, mede als gevolg van veranderende budgettaire randvoorwaarden. Op het snijvlak van deze twee beleidsterreinen liggen de categoriale regelingen in het kader van de bijzondere bijstand. In het kader van de WWB worden deze afgeschaft, maar daarvoor in de plaats komt de zogenaamde Langdurigheidstoeslag. Vooruitlopend daarop is in 2003 door het kabinet extra budget beschikbaar gesteld ten behoeve van de Langdurigheidstoeslag 2003. Gemeenten kunnen dit budget gebruiken om aan langdurige minima met een grote afstand tot de arbeidsmarkt een extra financiële tegemoetkoming te geven. In opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft Regioplan Beleidsonderzoek het gebruik van die middelen door gemeenten in kaart gebracht. Het verslag van dit onderzoek ligt voor u.

Het onderzoek is in korte tijd uitgevoerd en had niet tot het onderhavige resultaat kunnen leiden indien de bevraagde gemeenten niet in zo grote getale en zo snel hadden meegewerkt aan het onderzoek. Wij willen hen daarvoor op deze plaats hartelijk danken. Verder gaat onze dank uit naar de begeleidingscommissie vanuit de opdrachtgever die ons met raad en daad heeft bijgestaan. De commissie bestond uit de heren J. van der Graaff en F. Janssen.
Het onderzoek is uitgevoerd door Roland Oude Ophuis. Bram Berkhout is betrokken geweest bij de projectleiding. De vormgeving van het eindrapport was in handen van mevrouw Leonie Jansen, mevrouw Stijn Janssen en mevrouw Nienke van der Schoot.

Roeland van Geuns
Projectleider

1 INLEIDING

1.1 Inleiding

"Het op een adequaat niveau houden van de inkomenspositie van de minima." Zo luidt de eerste operationele doelstelling uit de Rijksbegroting 2003 op het beleidsterrein 'Algemene inkomensgarantie op minimumniveau'. Deze doelstelling wordt vooral nagestreefd langs de weg van een zo snel mogelijke reïntegratie op de arbeidsmarkt, zodat mensen (weer) zo veel mogelijk zelf in de kosten van hun eigen bestaan kunnen voorzien. Hoewel dit de hoofddoelstelling is, sluit het kabinet niet de ogen voor het feit dat er ook mensen zijn die langdurig een inkomen op minimumniveau hebben zonder een reëel arbeidsmarktperspectief. Teneinde deze mensen een aanvulling te kunnen geven op hun inkomen stelt het kabinet in de begroting 2003 voor een landelijke regeling in te voeren die voorziet in aanvullende inkomensondersteuning. Enigszins vooruitlopend op de invoering van deze regeling in het kader van de nieuwe Wet werk en bijstand is in het najaarsoverleg van 2002 tussen sociale partners en kabinet afgesproken dat gemeenten in 2003 extra financiële ondersteuning aan langdurige minima zonder arbeidsmarktperspectief gaan bieden. Gemeenten krijgen voor de dekking van de desbetreffende kosten een bedrag van € 20 miljoen ter beschikking gesteld. Vanuit de Tweede Kamer is de regering gevraagd te rapporteren over de uitvoering van deze afspraak (Verzamelbrief juni 2003). Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft teneinde de Tweede Kamer te kunnen informeren, een onderzoek naar de implementatie van de weergegeven afspraak laten verrichten. Het onderhavige rapport beschrijft de resultaten van dit onderzoek, dat door Regioplan Beleidsonderzoek is uitgevoerd.

1.2 Achtergrond

Dit kalenderjaar is de gemeenten extra financiële ruimte geboden voor de ondersteuning van langdurige minima zonder arbeidsmarktperspectief. Tussen het kabinet en de sociale partners is afgesproken dat aan gemeenten hiervoor € 20 miljoen beschikbaar gesteld wordt. Deze afspraak is gemaakt tijdens het najaarsoverleg op 28 november 2002.
Over een verdere invulling van bovenstaande afspraak zijn het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in februari 2003 (Verzamelbrieven SZW van februari, maart, mei en juni 2003) tot een akkoord gekomen:

1. *Aan het gemeentefonds wordt € 20 miljoen toegevoegd.*
   De verdeling van de € 20 miljoen wordt uitgevoerd via de volgende maatstaven:
   - huishoudens met laag inkomen (€ 2,36 miljoen);
   - bijstandsontvangers (€ 14,14 miljoen);
   - uitkeringsontvangers (€ 2,29 miljoen);
   - minderheden (€ 1,34 miljoen).

2. *De middelen zijn een aanvulling op de reeds via het gemeentefonds beschikbare middelen.*
   Voor 2003 bedragen deze middelen, het zogenoemde fictieve budget bijzondere bijstand, circa € 510 miljoen

3. *De € 20 miljoen biedt gemeenten extra financiële ruimte om langdurige minima zonder arbeidsmarktperspectief financieel te ondersteunen.*
   Het is aan de gemeenten om nadere invulling te geven aan de begrippen 'langdurig' en 'zonder arbeidsmarktperspectief', en wie, in het verlengde daarvan, tot de doelgroep behoren. Voor de doelgroepen die in aanmerking komen voor een aanvulling op het sociaal minimum (een inkomensniveau ter hoogte van de toepasselijke bijstandsnorm) gelden de volgende bedragen:
   - € 450 voor gezinnen;
   - € 400 voor alleenstaande ouders;
   - € 320 voor alleenstaanden.

4. *De nadere uitwerking is aan de gemeenten*
   Het is aan de gemeenten om te bepalen hoe de combinatie van 'bestaand' en 'nieuw' beleid tot stand komt. In de Verzamelbrief maart 2003 worden op huishoudniveau drie scenario's uitgewerkt, die als volgt schematisch kunnen worden weergegeven.

<table>
<tr><th></th><th>Situatie I</th><th>Situatie II</th><th>Situatie III</th></tr>
<tr><td>+ €450/400/320</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td rowspan="2">Sociaal minimum</td><td rowspan="2">Ophoging</td><td>Ophoging</td><td rowspan="2">Bestaande categoriale verstrekkingen</td></tr>
<tr><td>Bestaande categoriale verstrekkingen</td></tr>
</table>

- In de eerste situatie is er geen sprake van categoriale verstrekkingen, de genoemde bedragen per huishouden worden niet reeds ingevuld door categoriale verstrekkingen. De gehele verstrekking van de genoemde bedragen per huishouden vindt in deze situatie plaats op basis van 'nieuw' beleid.
- In de tweede situatie wordt gedeeltelijk in het bedrag per huishouden voorzien door categoriale verstrekkingen. Hier vindt alleen de aanvulling tot de genoemde bedragen per huishouden plaats op basis van 'nieuw' beleid.
- In het derde geval resulteert het bestaande gemeentelijke beleid reeds in de genoemde bedragen per huishouden. In deze situatie kan de gemeente overgaan tot verdere financiële ondersteuning van de langdurige minima zonder arbeidsmarktperspectief. De gemeente kan er ook voor kiezen de extra middelen aan te wenden voor andere onderdelen van het gemeentelijk armoedebeleid, zoals schuldhulpverlening en het verder tegengaan van niet-gebruik.

5. *Via monitoring zal inzicht worden verkregen in de wijze van besteding van het aandeel van de individuele gemeente in de € 20 miljoen en in de bedragen per huishouden, die langdurige minima zonder arbeidsmarktperspectief op grond van het bovenstaande hebben ontvangen in 2003*.
   De gemeenten wordt in dit verband om de volgende informatie gevraagd:
   - de besteding van het bedrag dat zij hebben ontvangen uit hoofde van de door het kabinet beschikbaar gestelde € 20 miljoen;
   - de criteria die zij hebben gehanteerd voor de vaststelling van de doelgroep;
   - het verstrekte bedrag per huishoudtype en de samenstelling van dit bedrag in termen van bestaand en nieuw beleid.

Inmiddels is van de zijde van de Tweede Kamer bij verschillende gelegenheden de zorg uitgesproken over de voortgang van de uitvoering van de najaarsakkoordafspraak. Deze zorg wordt onder andere gevoed door een door de FNV gehouden enquête (mei 2003) onder gemeenten naar de uitvoering van de najaarsakkoordafspraak. Hieruit blijkt dat bijna de helft van de onderzochte gemeenten nog niet kon aangeven of ze dit jaar al met de regeling aan de slag gaan. De staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid stelt in de Verzamelbrief mei 2003 vast dat er gemeenten zijn die nog niet aan de uitwerking van de langdurigheidstoeslag zijn begonnen, omdat zij - ten onrechte - in de veronderstelling verkeren dat ze hierover nog nader worden geïnformeerd door het ministerie.

Tijdens het Verslag Algemeen Overleg (VAO) armoedebestrijding op 22 mei jl. heeft mevrouw Noorman-Den Uyl een motie ingediend waarin de regering wordt verzocht om de Ka

mer uiterlijk 1 november 2003 te berichten over de uitvoering van de najaarsakkoordafspraak door gemeenten.[1] Staatssecretaris Rutte heeft vervolgens aangegeven positief te staan tegenover een onderzoek naar de wijze waarop gemeenten invulling geven aan de najaarsakkoordafspraak (Verzamelbrief juni 2003).
Op 4 juni is in bestuurlijk overleg van staatssecretaris Rutte met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten afgesproken dat er een onderzoek wordt uitgevoerd, maar in de rapportage geen namen van individuele gemeenten worden genoemd. Voorts heeft de Vereniging van Nederlandse Gemeenten de wens uitgesproken om, zo mogelijk, bij het onderzoek het totale pakket van inkomensondersteunende maatregelen van gemeenten te betrekken.[2]

1.3 Probleemstelling en onderzoeksvragen

Het doel van dit kwantitatief onderzoek is om de stand van zaken te geven van de uitvoering door de gemeenten van de langdurigheidstoeslag 2003 zoals afgesproken in het najaarsakkoord 2002 en verder uitgewerkt in afspraken tussen SZW en VNG in februari 2003. Het meetmoment is de periode half augustus tot half september 2003.

We hebben de centrale *probleemstelling* als volgt geformuleerd:

> *Hoe geven gemeenten in 2003 uitvoering aan de **langdurigheidstoeslag**, zoals afgesproken in het najaarsakkoord 2002 en verder uitgewerkt in afspraken tussen SZW en VNG in februari 2003?*

We hebben de probleemstelling vertaald naar een aantal onderzoeksvragen, waarvan we hieronder de belangrijkste weergeven:

- Heeft de gemeente berekend wat haar aandeel is in de € 20 miljoen extra middelen?
- Met welk doel worden de extra middelen aangewend in 2003?
- Wanneer vindt uitvoering van de besteding van de extra middelen plaats?
- Welke (groepen) personen behoren tot de doelgroep voor deze extra middelen?
- Hoeveel huishoudens, die behoren tot de doelgroep, ontvangen de in de najaarsakkoordafspraak genoemde bedragen in 2003?
- In hoeverre wordt de doelgroep daadwerkelijk bereikt met de extra middelen?

[1] De motie luidt als volgt: "verzoekt de regering uiterlijk 1 november 2003 de Kamer te berichten: a. in welke gemeenten deze uitkering is verstrekt waarbij wordt aangegeven of de mensen met andere uitkering zoals WAO die onder de doelgroep vallen ook bereikt zijn; b. in welke gemeenten de beschikbaar gestelde middelen voor andere doeleinden zijn gebruikt of een lagere uitkering is verstrekt". De motie is door de Tweede Kamer aangenomen.

[2] Brief staatsecretaris van Sociale Zaken aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, onderzoek langdurigheidstoeslag 2003, 24 juni 2003.

- Leidt de aanwending van de extra middelen in combinatie met het bestaande beleid aan categoriale verstrekkingen tot de in de najaarsakkoordafspraak genoemde bedragen per huishouden?

1.4 Onderzoeksaanpak en verslag veldwerk

Opstellen vragenlijst

Ter voorbereiding op het opstellen van de vragenlijst hebben we Monitor Gemeentelijke Armoedebeleid (MGA) en andere relevante bronnen (zoals de FNV-onderzoeken) bestudeerd. Om de vragenlijst te testen hebben we het concept voorgelegd aan vier gemeenten van verschillende grootte. Naar aanleiding van het commentaar van deze 'pilot-gemeenten' over inhoud en lay-out van de vragenlijst, hebben we de vragenlijst aangepast.

We hebben er voor gekozen om de 27 vragen van de vragenlijst voornamelijk gesloten te stellen, omdat dit de invultijd verkort en de verwerking vereenvoudigt. De vragenlijst kon door de gemeenten zowel op papier als op de website van Regioplan ingevuld worden. Bijlage 1 in dit rapport bevat de vragenlijst.

Veldwerk

Om alle Nederlandse gemeenten de kans te geven aan het onderzoek te laten deelnemen ondanks de korte doorlooptijd, was het nodig om de vragenlijst tijdig en gericht uit te zetten en na verloop van tijd effectief te rappelleren. Hiervoor hebben we het volgende acties uitgevoerd:

- Om het onderzoek aan te kondigen is er vanuit het Ministerie van SZW een begeleidende brief gegaan naar de B&W's van alle 489 gemeenten. Tevens is in deze brief de gemeenten verzocht om de naam van de contactpersoon die de langdurigheidstoeslag in portefeuille heeft door te geven, zodat de vragenlijsten gerichter uitgezet konden worden.
- De vragenlijst is met een toelichtende brief naar de desbetreffende contactpersoon of indien niet bekend naar de beleidsafdeling van de gemeenten gestuurd.
- Teneinde de respons en de verwerking te bespoedigen hebben wij de gemeenten ook de mogelijkheid geboden de enquête via het web in te vullen. Via een 'uniek' wachtwoord konden gemeenten inloggen op de desbetreffende pagina van de Regioplan-website en daar de antwoorden invoeren.
- We hebben veel aandacht besteed aan het rappelleren van gemeenten. De responstijd bedroeg maximaal tien werkdagen. Binnen vijf werkdagen na verzending is er naar de gemeenten een rappel per mail of brief uitgaan. Het merendeel van de gemeenten die na tien werkdagen niet gereageerd hadden, werd door ons gebeld en/of gemaild met het ver

zoek om alsnog de vragenlijst in te vullen.[3]
- We hebben een helpdesk ingericht waar gemeenten telefonisch of door middel van e-mail namen van contactpersonen door konden geven en/of vragen over het onderzoek konden stellen.
- Het veldwerk liep in de periode van maandag 11 augustus tot en met vrijdag 12 september 2003.
- Omdat het veldwerk voor een deel in de vakantieperiode viel hebben we de verzending van de vragenlijst en de rappel hier op afgestemd. De gemeenten in de regio Noord kregen de eerste tranche, de gemeenten in de regio Midden de tweede en de laatste ging naar de gemeenten in de regio Zuid.
- De gemeenten die een vragenlijst hebben ingevuld krijgen nadat het rapport is aangeboden aan de Tweede Kamer een terugrapportage waarin zij 'gebenchmarkt' worden. Evenals als in deze rapportage zijn de gegevens van de gemeenten in de terugrapportage niet op individueel niveau herleidbaar.

Respons

De grote bereidheid van gemeenten om mee te werken aan het onderzoek heeft tot een hoge respons geleid. Van alle 489 gemeenten hebben 420 gemeenten de vragenlijst ingevuld. Dit is een respons van 86 procent. Voor 271 gemeenten is de papieren vragenlijst ingevuld en voor 149 gemeenten is de vragenlijst op de website ingevuld.[4]

Twee gemeenten hebben aangegeven dat ze vragenlijst niet konden invullen, omdat de gemeenteraad over de uitvoering van de langdurigheidstoeslag nog een besluit moest nemen. Een aantal gemeenten heeft het beleid aangaande sociale zaken ondergebracht bij een grotere buurgemeente. De vragenlijst is voor deze gemeenten door de buurgemeente ingevuld. Ook hebben in een aantal regio's gemeenten gezamenlijk een intergemeentelijke sociale dienst opgezet. Hierdoor is voor twaalf gemeenten de vragenlijst niet op gemeentelijk niveau ingevuld, maar op regionaal niveau.[5] In de analyse is het mogelijk deze gemeenten op gemeentelijk niveau te laten meedoen.[6]

Wanneer we een onderverdeling maken naar inwonertal per gemeente, zien we in onderstaande tabel de volgende respons per grootteklasse:

---

[3] Niet alle gemeenten werden meer nagebeld en/of -gemaild omdat:
- we niet van alle gemeenten de naam hadden van de desbetreffende contactpersoon;
- de respons tegen het einde van het veldwerk dermate hoog was, dat gezien de tijd en budget dit overbodig werd;
- er bij de ingevulde vragenlijsten een evenwichtige verdeling was naar gemeentegrootteklasse.

[4] Doordat in sommige gevallen de vragenlijst op de website door ons via een ingevulde papieren vragenlijst is ingevuld kunnen er lichte afwijkingen in de getallen voorkomen.

[5] Drie intergemeentelijke sociale diensten hebben de vragenlijst ingevuld voor respectievelijk drie, vier en vijf gemeenten. Het aantal ingevulde vragenlijsten ligt daarom lager dan het aantal deelnemende gemeenten.

[6] De inwoneraantallen van de twaalf gemeenten zijn bekend bij het CBS. Van de antwoorden uit de vragenlijst van de vragen 3, 10, 16, 17 en 26 (hoogte van bedragen en aantallen binnen doelgroep) zijn de rekenkundige gemiddelden genomen.

Tabel 1.1 Respons per gemeente grootteklasse

Gemeenten naar grootteklasse	Aantal gemeenten in Nederland[7]	Aantal deelnemende gemeenten	Percentage respons
Minder dan 20.000 inwoners	250	206	82%
20.000 - 50.000 inwoners	177	155	88%
50.000 – 100.000 inwoners	37	34	92%
Meer dan 100.000 inwoners (excl.G4)	21	21	100%
G4	4	4	100%
Totaal	489	420	86%

Door de zeer hoge respons (86 procent) zijn de uitspraken die gedaan worden in deze rapportage representatief voor alle 489 Nederlandse gemeenten.[8] Dit geldt tevens voor uitspraken van de gemeenten binnen de onderverdeling van grootteklasse.[9] De resultaten zijn mede vanwege de hoge respons niet opgehoogd naar landelijke totalen. Dat betekent dat de in deze rapportage genoemde bedragen steeds gelden voor de gemeenten die de desbetreffende vragen beantwoord hebben.

1.5 Inhoud rapportage

Het rapport is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 2 worden de bevindingen van het onderzoek naar de uitvoering door gemeenten van de langdurigheidstoeslag 2003 gepresenteerd. De analyse van de ingevulde vragenlijsten vindt in dit deel van het rapport plaats en wordt geïllustreerd met tabellen en een beschrijvende tekst.[10] In hoofdstuk 3 geven we een samenvatting van de bevindingen van hoofdstuk 2 en komen we tot een eindconclusie.

[7] Op 1 januari 2003

[8] In bijlage 2 wordt een theoretische uitleg gegeven over de hoogte van de respons in relatie tot de betrouwbaarheid van de uitspraken.

[9] Vanwege hun grote gewicht in de landelijke bijstandspopulatie en in het totaal aantal Nederlandse huishoudens met een inkomen op minimumniveau, worden de vier grote steden steeds als een afzonderlijke grootteklasse gepresenteerd.

[10] In bijlage 3 staat een korte uitleg hoe de tabellen gelezen dienen te worden.

2 UITVOERING LANGDURIGHEIDSTOESLAG 2003

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de resultaten gepresenteerd van het onderzoek naar de uitvoering door gemeenten van de langdurigheidstoeslag 2003. De analyse van de ingevulde vragenlijsten vindt in de volgende paragrafen plaats.

Zoals in de inleiding van dit rapport al is gezegd, is in het najaarsoverleg van 2002 tussen kabinet en sociale partners afgesproken om aan langdurige minima zonder arbeidsmarktperspectief extra financiële ondersteuning te bieden. Aan het gemeentefonds is hiervoor € 20 miljoen toegevoegd. Verder zijn het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) overeen gekomen dat de nadere uitwerking aan de gemeenten is. In dit hoofdstuk gaan we na hoe gemeenten invulling hebben gegeven aan bovenstaande afspraken.[1]
Omdat er vrij aanzienlijke verschillen zijn in bijstandsdichtheid en concentratie van langdurige minima tussen gemeenten met verschillende omvang, onderscheiden we bij onderstaande analyses gemeenten ook naar grootteklasse, namelijk gemeenten tot 20.000 inwoners, gemeenten tussen de 20.0000 en 50.000 inwoners, gemeenten tussen de 50.0000 en 100.000 inwoners en gemeenten met meer dan 100.000 inwoners (exclusief de G4). We lichten de vier grote steden er als aparte categorie uit.[2]

In paragraaf 2.2 geven als handvat voor dit hoofdstuk de verhoudingen weer tussen het gebruik en niet-gebruik van categoriale regelingen en de langdurigheidstoeslag 2003 door gemeenten. In paragraaf 2.3 komen de gemeenten aan bod die categoriale regelingen hebben voor langdurige minima. In paragraaf 2.4 kijken we vervolgens naar gemeenten die voor de langdurigheidstoeslag een nieuwe of aanvullende regeling in het leven roepen. We eindigen dit hoofdstuk met paragraaf 2.5 waarin we naar de bestedingen kijken van gemeenten die geen nieuwe regeling in het leven hebben geroepen en de extra gelden op een andere wijze inzetten.

[1] Zoals eerder al is aangegeven zijn de gegevens van de gemeenten geanonimiseerd.

[2] In de tabellen worden van de G4 geen percentages gegeven vanwege het kleine aantal.

2.2 Gebruik van bestaande en nieuwe regeling(en)

In de afspraken die gemaakt zijn tussen Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten is vastgelegd dat het aan gemeenten is te bepalen hoe de combinatie van bestaand categoriaal beleid en de uitvoering langdurigheidstoeslag tot stand komt.
In onderstaande figuur 2.1 treft u een overzicht aan hoe gemeenten dit voor 2003 hebben ingevuld:

- **situatie I**: een derde van de gemeenten heeft van hun aandeel in de € 20 miljoen aan extra middelen een geheel nieuwe regeling opgesteld of gaat dat binnenkort doen. Er zijn geen bestaande categoriale regelingen voor de doelgroep.
- **situatie II**: twee vijfde van de gemeenten heeft door het opstellen van een aanvullende regeling op de reeds bestaande categoriale verstrekkingen het bedrag voor de doelgroep opgehoogd en hiervoor het eigen aandeel in de € 20 miljoen aan extra middelen benut.
- **situatie III**: bijna een vijfde van de gemeenten heeft van zijn aandeel in de € 20 miljoen aan extra middelen geen nieuwe regeling opgesteld. De extra middelen worden besteed aan overig armoedebeleid. Het bedrag dat de huishoudens uit de doelgroep ontvangen komt uit de bestaande categoriale regelingen
- **situatie IV**: Een klein deel van de gemeenten, zeven procent, heeft van zijn aandeel in de € 20 miljoen aan extra middelen geen nieuwe regeling opgesteld en heeft geen bestaand categoriaal beleid. De extra middelen worden anders besteed onder meer aan overig armoedebeleid.

Figuur 2.1 Gemeenten naar gebruik van € 20 miljoen en naar het al dan niet reeds bestaan van categoriale regelingen

<table>
<tr><th></th><th>Situatie I</th><th>Situatie II</th><th>Situatie III</th><th>Situatie IV</th><th>Totaal</th></tr>
<tr><td>> €450/400/320</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>< €450/400/320</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Sociaal minimum</td><td>Alleen nieuwe regeling</td><td>Ophoging / aanvulling
Bestaande categoriale verstrekkingen</td><td>Bestaande categoriale verstrekkingen</td><td>Geen categoriale regeling</td><td></td></tr>
<tr><td>Aantal gemeenten</td><td>133</td><td>159</td><td>70</td><td>29</td><td>391</td></tr>
<tr><td>Percentage gemeenten</td><td>34 %</td><td>41%</td><td>18%</td><td>7%</td><td>100%</td></tr>
</table>

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

2.3 Bestaande regelingen (situatie II en III)

Voorafgaand aan de afspraak omtrent de langdurigheidstoeslag 2003 was er in veel gemeenten reeds categoriaal beleid dat voorzag in een financiële tegemoetkoming aan langdurige minima. Teneinde het gebruik van de nieuwe gelden in een perspectief te kunnen plaatsen, is nagegaan hoeveel gemeenten reeds een categoriale regeling voor langdurige minima zonder arbeidsmarktperspectief hebben. Uit tabel 2.1 blijkt dat de meerderheid van de gemeenten (58%) een dergelijke regeling heeft. In figuur 2.1 zijn dit de gemeenten van situatie II en III opgeteld.[3] Een derde van de gemeenten heeft meer dan één regeling.

Tabel 2.1 Aandeel gemeenten dat reeds één of meer categoriale regelingen voor langdurige minima zonder arbeidsmarktperspectief heeft (per gemeentegrootteklasse)

	Gemeenten tot 20.000 inwoners		Gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		Gemeenten van 100.000 inwoners of meer (excl. G4)		G4	Totaal aantal gemeenten	
Categorie regeling	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	aantal	%
Ja, 1 regeling	51	25	30	20	8	24	6	32	2	97	24
Ja, meerdere regelingen	68	33	53	35	13	38	8	42	0	142	34
Nee	84	41	69	45	13	38	5	26	2	173	42
Totaal	203	100	152	100	34	100	19	100	4	412	100

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

Van de 239 gemeenten die reeds één of meer regelingen voor categoriaal beleid hebben, hebben in totaal 236 gemeenten aangegeven hoe zij de groep langdurige minima hebben afgebakend. Tabel 2.2a geeft een overzicht van de gehanteerde indelingscriteria. Het blijkt dat de overgrote meerderheid een minimaal aantal jaren inkomen op minimumniveau als criterium hanteert. Gemiddeld hanteren gemeenten een periode van iets minder dan drie jaar op minimumniveau als criterium om in aanmerking te komen voor de reeds bestaande categoriale regelingen. Er is wel een duidelijke variatie: in de twee kleinste gemeentegrootteklassen is de periode korter dan in de drie grootste grootteklassen.
De meerderheid van de gemeenten definieert daarbij het minimumniveau in termen van een vast percentage van het sociaal minimum, waarbij het gemiddelde percentage overal om en nabij de 110 procent van het sociaal minimum ligt. Hier is nauwelijks variatie tussen de verschillende grootteklassen waar te nemen (tabel 2.2b).

[3] Het verschil van één procent met het totaal (18 + 41=59%) uit figuur 2.1 wordt verklaard door de drie procent van de gemeenten die hun aandeel in de € 20 miljoen aan extra middelen niet hebben uitgerekend (zie ook tabel 2.5) in tabel 2.1 wel, maar in figuur 2.1 niet zijn verwerkt.

Tabel 2.2a Invulling van het begrip 'langdurige minima' door gemeenten (per gemeentegrootteklasse)

'Langdurige minima'	Gemeenten tot 20.000 inwoners		Gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		Gemeenten van 100.000 inwoners of meer (excl. G4)		G4	Totaal aantal gemeenten	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	aantal	%
Minimaal aantal jaren	96	82	62	75	14	70	13	93	2	187	79
Inkomen op bijstandsniveau	26	22	27	33	3	15	5	36	1	62	26
Inkomen op vast percentage	55	47	40	48	8	40	7	50	0	110	47
Anders, namelijk	19	16	14	17	6	30	4	29	0	43	18
Totaal (aantal antwoorden)	196	168	143	172	31	155	31	207	3	402	170
Respons (aantal gemeenten)	117		83		20		14		2	236	100

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

Tabel 2.2b Minimum aantal jaar en percentage sociaal minimum dat gemiddeld als criterium wordt gehanteerd (per gemeentegrootteklasse)

Minimaal aantal jaren en vast percentage	Gemeenten tot 20.000 inwoners		Gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		Gemeenten van 100.000 inwoners of meer (excl. G4)		G4		Totaal aantal gemeenten	
	gemiddelde	aantal	gemiddelde	aantal	gemiddelde	aantal	gemiddelde	aantal	gemiddelde	aantal	gemiddelde	aantal
Minimaal aantal jaren (langdurige minima)	2,7	90	2,9	61	3,1	14	3,1	11	3,0	2	2,8	178
Percentage (langdurige minima)	112	71	112	41	110	9	110	6	/	0	112	127

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

De doelgroep voor de langdurigheidstoeslag wordt niet alleen bepaald door het definiëren van de begrippen langdurig en minima, maar tevens door de mate waarin de afstand tot de arbeidsmarkt daarbij een rol speelt. Daarom is aan gemeenten gevraagd welke criteria worden gehanteerd voor het afbakenen van het begrip 'zonder arbeidsmarktperspectief'. Tabel 2.3 laat zien hoe gemeenten hiermee omgaan. Ruim vier vijfde van de gemeenten geeft geen aanvullende invulling aan dit begrip. Zij volstaan met de invulling van het begrip langdurig. Een combinatie van criteria wordt niet veel gehanteerd.

Tabel 2.3 Invulling van het begrip 'zonder arbeidsmarktperspectief" door gemeenten (per gemeentegrootteklasse)

'Zonder arbeids-marktperspectief'	Gemeenten tot 20.000 inwoners		Gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		Gemeenten van 100.000 inwoners of meer (excl. G4)		G4	Totaal aantal gemeenten	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	aantal	%
Geen extra invulling	95	83	76	92	13	65	11	85	1	196	84
Geen inkomsten	9	8	3	4	1	5	0	0	0	13	6
Afstand arbeidsmarkt	2	2	0	0	0	0	1	8	0	3	1
Anders	10	9	5	6	6	30	2	15	1	24	10
Totaal (aantal antwoorden)	116	101	84	101	20	100	14	108	2	236	101
Respons (aantal gemeenten)	115		83		20		13		2	233	

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

Gemeenten hanteren in de bestaande regelingen vaste bedragen. De 209 gemeenten die de desbetreffende vragen beantwoord hebben, keren gemiddeld € 355 per huishouden uit (tabel 2.4). Voor twee gemeenten uit de G4 ligt het bedrag wat lager, terwijl het in de gemeenten met 50.000 tot 100.000 inwoners hoger ligt. Grosso modo kan gezegd worden dat de bedragen iets lager liggen dan de bedragen die in het najaarsoverleg zijn afgesproken ten behoeve van de langdurigheidstoeslag 2003.

Tabel 2.4 Gemiddeld uit te keren categoriale bedragen per huishouden (gemiddeld over drie huishoudtypes[4]) aan de doelgroep langdurigheidstoeslag (per gemeentegrootte-klasse)

gemiddelde categoriale uitkeringen per huishouden		
Gemeenten naar grootteklasse	gemiddelde totaal	aantal gemeenten
Minder dan 20.000 inwoners	€ 350	86
20.000 - 50.000 inwoners	€ 353	81
50.000 – 100.000 inwoners	€ 385	23
Meer dan 100.000 inwoners (excl. G4)	€ 348	17
G4	€ 311	2
Totaal	€ 355	209

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

[4] Het gaat om de volgende huishoudtypes: gezinnen, alleenstaande ouders en alleenstaanden. Er is een rekenkundig gemiddelde berekend en geen gewogen gemiddelde.

2.4 Nieuwe of aanvullende regeling langdurigheidstoelage 2003 (situatie I en II)

In dit deel van hoofdstuk 2 kijken we naar de gemeenten die met een nieuwe of een aanvullende regeling (respectievelijk situatie I en II) invulling hebben gegeven aan de langdurigheidstoeslag.
In paragraaf 2.4.1 zien we als eerste bij welk deel van de gemeenten de toeslag bekend is en hoeveel gemeenten gebruik maken van de extra middelen. Paragraaf 2.4.2 laat zien hoeveel gemeenten daarvoor een nieuwe regeling in het leven roepen, hoe zich dit verhoudt tot bestaande categoriale regelingen en welke bedragen uitgekeerd worden. De omvang van de doelgroep van de langdurigheidstoeslag komt in paragraaf 2.4.3 aanbod. In paragraaf 2.4.4 kijken we naar de beschikbare budgetten in verhouding tot de omvang van de doelgroep. Dit doen we voor de budgetten van de extra middelen én de aanvullende budgetten uit eigen gemeentelijke middelen. Paragraaf 2.4.5 laat zien hoe gemeenten de doelgroep van de langdurigheidstoeslag afbakenen.

2.4.1 Bekendheid langdurigheidstoeslag

Op twee gemeenten na (0,5%)[5] waren alle gemeenten, voordat zij aan het onderzoek meewerkten, op de hoogte van de gemaakte afspraken over de langdurigheidstoeslag 2003 zoals afgesproken in het najaarsakkoord 2002 en verder uitgewerkt in afspraken tussen SZW en VNG in februari 2003.

Halverwege september 2003 heeft 87 procent van de gemeenten uitgerekend wat haar aandeel is in de € 20 miljoen aan extra middelen voor de langdurigheidstoeslag. Tien procent gaat dit aandeel nog uitrekenen. Een zeer kleine minderheid (3%) gaat geen gebruik maken van de extra middelen, althans niet voor het doel waarvoor het aan het gemeentefonds is toegevoegd.

Het beeld voor de gemeenten onderverdeeld naar grootteklasse wijkt weinig van bovenstaand beeld af (tabel 2.5). Van de gemeenten met 100.000 inwoners en meer (inclusief de G4) hebben alle gemeenten hun aandeel uitgerekend of gaan dit nog doen. Van de gemeenten met minder dan 100.000 inwoners gaat drie procent geen gebruik maken van het aandeel in de € 20 miljoen voor het beoogde doel.

[5] Beide gemeenten hebben minder dan 20.000 inwoners.

Tabel 2.5 Aandeel berekend bedrag in € 20 miljoen (per gemeentegrootteklasse)

Aandeel berekend	Gemeenten tot 20.000 inwoners		Gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		Gemeenten van 100.000 inwoners of meer (excl. G4)		G4	Totaal aantal gemeenten	
	aantal	%	Aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	aantal	%
Ja, uitgerekend	159	81	141	92	33	97	19	90	4	356	87
Nee, nog uitrekenen	30	15	10	7	/	/	2	10	/	42	10
Nee, niet uitrekenen	8	4	3	2	1	3	/	/	/	12	3
Totaal	197	100	154	100	34	100	21	100	4	410	100

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

2.4.2 Gebruik budget langdurigheidstoelage 2003

Driekwart van de gemeenten heeft ten behoeve van het gebruik van hun aandeel in de € 20 miljoen aan extra middelen een nieuwe of aanvullende regeling opgesteld of gaat dat binnenkort doen. In figuur 2.1 zien we dat dit respectievelijk 34 en 41 procent van alle gemeenten is (situatie I en II).
Een kwart van de gemeenten geeft geen invulling aan de langdurigheidstoeslag 2003 met een nieuwe regeling, maar wendt het beschikbare bedrag op een andere wijze aan (situatie III en IV). In paragraaf 2.5 gaan we op de alternatieve bestedingen verder in.

In tabel 2.6 zien we dat gemeenten met 100.000 en meer inwoners (exclusief de G4) enigszins afwijken van het beeld uit figuur 2.1. Waar gemiddeld driekwart van de gemeenten een nieuwe of aanvullende regeling creëert, is dit bij de genoemde categorie 62 procent. De vier grote gemeenten hebben alle invulling gegeven aan de hand van een nieuwe of aanvullende regeling.

Tabel 2.6 Invulling aan de langdurigheidstoeslag met een nieuwe regeling (per gemeentegrootteklasse)

Nieuwe regeling	Gemeenten tot 20.000 inwoners		Gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		Gemeenten van 100.000 inwoners of meer (excl. G4)		G4	Totaal aantal gemeenten	
	aantal	%	Aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	aantal	%
Ja	148	78	110	73	23	72	13	62	4	298	75
Nee	42	22	41	27	9	28	8	38		100	25
Totaal	190	100	151	100	32	100	20	100	4	398	100

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

Uit tabel 2.7 blijkt dat iets meer dan de helft van de gemeenten die invulling geven aan nieuwe regeling reeds één of meer bestaande categoriale regelingen kent. Deze bestaande regelingen worden aangevuld met de extra middelen (situatie II). De overige 46 procent kent tot

nu toe nog geen regeling voor categoriale verstrekkingen (situatie I). Dit is ruim een derde van alle gemeenten.
Het zijn vooral de kleinere gemeenten die nog geen categoriale regeling hebben. Voor hen vult de langdurigheidstoeslag blijkbaar een lacune op.

Tabel 2.7 Aandeel gemeenten dat invulling geeft aan de langdurigheidstoeslag én al of niet reeds één of meer categoriale regelingen voor langdurige minima zonder arbeidsmarktperspectief heeft (per gemeentegrootteklasse)

Categoriale regeling	Gemeenten tot 20.000 inwoners		Gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		Gemeenten met 100.000 inwoners of meer (excl. G4)		G4	Totaal aantal gemeenten	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	aantal	%
Ja, 1 regeling	30	21	21	20	4	17	4	33	2	61	21
Ja, meerdere regelingen	52	36	32	30	10	43	4	33		98	33
Nee	64	44	54	50	9	39	4	33	2	133	46
Totaal	146	100	107	100	23	100	12	100	4	292	100

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

Tabel 2.8 is een vertaling van figuur 2.1 naar de concrete werkelijkheid en laat zien welke bedragen per huishouden in het kader van de langdurigheidstoeslag, het bestaande categoriale beleid of de eventuele combinatie van beide regelingen worden uitgekeerd. Er blijken vrij grote verschillen tussen gemeenten tot stand te komen, die echter op het eerste gezicht verklaarbaar zijn.
Gemeenten die reeds categoriaal beleid hadden en geen gebruik maken van de extra middelen, keren bedragen uit die boven de bedragen liggen die in het najaarsakkoord zijn afgesproken (situatie III).
Gemeenten die in het kader van bestaande categoriale regelingen bedragen uitkeren die daar duidelijk onder liggen, gebruiken de extra middelen (eventueel aangevuld met extra eigen middelen) om de bedragen per huishouden beduidend op te hogen. Ook deze gemeenten komen uiteindelijk op bedragen uit die boven de bedragen uit het najaarsakkoord liggen (situatie II).
Gemeenten ten slotte die geen categoriale regelingen hadden, komen uiteindelijk met gebruik van de extra middelen al dan niet aangevuld met extra eigen middelen uit op bedragen die gemiddeld duidelijk onder de afspraken uit het najaarsakkoord liggen. Wel is het zo dat van deze 100 gemeenten de helft gemiddeld € 390 uitkeert (situatie I).

Tabel 2.8 Gemiddeld uit te keren bedrag per huishouden in het kader van nieuwe, gedeeltelijk nieuwe en oude regelingen (per gemeentegrootteklasse)[6] [7]

Gemeenten naar grootteklasse	Uitsluitend nieuwe regeling i.h.k.v. langdurigheidstoeslag (situatie I)		Combinatie van bestaande categoriale regelening en aanvullende regeling langdurigheidstoeslag (situatie II)				Uitsluitend bestaand categoriaal beleid (situatie III)	
	gemiddeld. bedrag langdurigheids toeslag [8]	aantal ge-meenten	gemiddeld bedrag langdurigheids toeslag	gemiddeld bedrag categoriaal beleid	totaal [9]	aantal gemeenten	gemiddeld bedrag categoriaal beleid	aantal gemeenten
< 20.000 inwoners	€311	47	€240	€256	€496	33	€436	24
20.000 – 50.000 inw.	€251	40	€223	€315	€538	24	€485	22
50.000 – 100.000 inw.	€242	7	€168	€359	€527	9	€393	4
100.000 < inwoners (excl. G4)	€120	4	€95	€334	€429	5	€390	6
G4	€390	2	€86	€311	€397	2	/	/
Totaal	€276	100	€212	€295	€507	73	€447	56

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

Invoering nieuwe regeling

Tabel 2.9 laat zien dat bij 88 procent van de gemeenten met nieuw of aanvullend beleid de langdurigheidstoeslag nog voor 2004 wordt uitgevoerd. Zeven procent van de gemeenten met nieuw of aanvullend beleid heeft het al uitgevoerd. Voor het overige deel (5%) is het tijdstip van uitvoeren nog onbekend. Het tijdstip van uitvoer komt bij alle gemeente grootteklasse overeen met de algemene trend. Van de G4 heeft één gemeenten de regeling al uitgevoerd. De overige drie gaan het dit jaar doen.

[6] Een deel van de gemeenten heeft op de vragenlijst aangegeven dat de bedragen die bij de categoriale verstrekkingen en/of de langdurigheidstoeslag worden genoemd een gemiddelde of een indicatie zijn. Gemeenten laten het bedrag met name afhangen van het aantal gezinsleden

[7] Van de gemeenten in situatie IV (figuur 2.1) zijn de bedragen niet bekend, behalve dat meer dan de helft van deze gemeenten minimaal de maximale bedragen uitkeert aan de doelgroep.

[8] De helft van de 100 gemeenten keert gemiddeld € 390 uit, 42 procent keert minder uit dan € 276. Een verwaarloosbaar aantal keert net iets boven het gemiddelde maximaal bedrag uit (twee gemeenten keren tussen de €390 en €400 uit). Dit verklaart waarom in figuur 2.1 het grijze vlak in situatie I niet boven de maximale bedragen uitkomt.

[9] Een vijfde van de gemeenten keert gemiddeld €390 uit. Twee derde keert hoger uit (tot €948), 14 procent keert lager uit (tot €242). Het is niet onwaarschijnlijk dat het totale gemiddelde van €507 naar beneden gecorrigeerd moet worden, vanwege ons vermoeden dat sommige gemeenten de bedragen die ze over meerdere jaren verstrekken bij elkaar opgeteld hebben.

Tabel 2.9 Tijdstip van invoer regeling langdurigheidstoeslag (per gemeentegrootteklasse)

Daadwerkelijke uitvoering regeling	Gemeenten tot 20.000 inwoners		Gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		Gemeenten van 100.000 inwoners of meer (excl. G4)		G4	Totaal aantal gemeenten	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	aantal	%
Al uitgevoerd	11	7	6	6	2	9	1	8	1	21	7
Dit jaar nog uitvoeren	125	85	100	92	20	87	11	92	3	259	88
Nog onbekend	11	7	3	3	1	4				15	5
Totaal	147	100	109	100	23	100	12	100	4	295	100

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

Ruim een vijfde van de gemeenten heeft de nieuwe regeling vormgegeven naar aanleiding van de verzamelbrieven van SZW (tabel 2.10). Bij vijftien procent is het vormgegeven aan de hand van het bestaande totale gemeentelijke armoedebeleid. Twee derde van de gemeenten (64%) geeft aan dat de nieuwe regeling vormgegeven is door een combinatie van beide. Met name een deel (ongeveer een kwart) van de gemeenten tot 50.000 inwoners heeft haar beleid aangaande de langdurigheidstoeslag vormgegeven aan de hand van de verzamelbrieven van SZW.

Tabel 2.10 Vormgeving van de langdurigheidstoeslag (per gemeentegrootteklasse)

Vormgeven regeling	Gemeenten tot 20.000 inwoners		Gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		Gemeenten met 100.000 inwoners of meer (excl. G4)		G4	Totaal aantal gemeenten	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	aantal	%
Verzamelbrieven SZW	40	28	21	19	/	/	/	/	1	62	21
Passend binnen armoede beleid	24	16	11	10	4	17	3	27	1	43	15
Combinatie van beide	81	56	76	71	19	83	8	73	2	186	64
Totaal	145	100	108	100	23	100	11	100	4	291	100

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

2.4.3 Omvang van de doelgroep

Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten hebben in februari 2003 voor de doelgroepen die in aanmerking komen voor een aanvulling op het sociaal minimum, de volgende bedragen afgesproken:

- € 450 voor gezinnen;
- € 400 voor alleenstaande ouders;
- € 320 voor alleenstaanden.

Dit houdt in dat met de langdurigheidstoeslag gemiddeld € 390 per huishoudtype uitgekeerd kan worden. In de volgende paragraaf gaan we na hoe groot het gemiddelde bedrag is dat de gemeenten in werkelijkheid per huishouden beschikbaar stellen, maar eerst bepalen we wat de omvang van de doelgroep is en wat voor een gevolgen dit heeft voor het (totaal) uit te keren bedrag.

Tabel 2.11 laat zien dat de 218 gemeenten die de desbetreffende vraag beantwoord hebben (dit is 73 procent van alle gemeenten die de langdurigheidstoeslag toepassen), de totale gezamenlijke doelgroep schatten we op 110.365 huishoudens. De meerderheid van de doelgroep, bijna 45 procent, bestaat uit alleenstaanden. Gezinnen en alleenstaande ouders maken respectievelijk ongeveer een kwart tot een derde van de doelgroep uit. Wanneer we het gemiddelde bedrag per huishouden zoals hiervoor berekend op € 390 met deze gewichten wegen, blijkt dat het gewogen gemiddelde bedrag per huishouden uitkomt op € 379.

Tabel 2.11 De geschatte doelgroepomvang gesommeerd over alle gemeenten die een nieuwe (aanvullende) regeling hebben (per gemeentegrootteklasse)

Huishoud type	Gemeenten tot 20.000 inwoners		Gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		Gemeenten met 100.000 inwoners of meer (excl. G4)		G4		Totaal aantal gemeenten		
	aantal	som	aantal	som	aantal	som	aantal	som	aantal	som	aantal	som	%
Gezinnen	81	1.683	72	5.492	15	2.784	7	4.032	3	7.786	178	21.777	27
Alleenstaande ouders	81	1.498	72	3.824	15	2.693	7	4.192	3	12.730	178	24.937	30
Alleenstaanden	81	3.131	72	8.821	15	7.778	7	9.239	3	6.247	178	35.216	43
Huishoudens (totaal)											178	81.930	100
Totaal aantal huishoudens [10]	99	7.621	84	21.161	21	16.757	10	25.313	4	39.513	218	110.365	/

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

De gemeenten is ook gevraagd aan te geven welk deel van de doelgroep in de praktijk de langdurigheidstoeslag ontvangt of gaat ontvangen (tabel 2.12). Lang niet alle gemeenten hebben deze vraag ingevuld.[11] Van de 51 gemeenten die deze vraag wel hebben ingevuld blijkt een grote meerderheid van de geschatte doelgroep te (gaan) profiteren van de toeslag. Indien

[10] Inclusief de gemeenten die de omvang van het totaal aantal huishoudens hebben ingevuld zonder een verdeling te maken over de huishoudtypen.

[11] Een reden kan zijn dat deze groep overeenkomt met de geraamde omvang van de doelgroep waardoor gemeenten deze vraag hebben opengelaten.

deze groep representatief is voor de groep uit tabel 2.11 dan zouden zo'n 94.000 huishoudens uiteindelijk de langdurigheidstoeslag (gaan) ontvangen.

Tabel 2.12 De geschatte doelgroepomvang vergeleken met doelgroep die in praktijk langdurigheidstoeslag ontvangt gesommeerd over alle gemeenten[12]

Omvang doelgroep	Totaal aantal gemeenten		
	aantal	som	percentage
Geraamde doelgroep	51	24.841	100
Doelgroep praktijk	51	21.145	85
Doelgroep zonder toeslag	51	3.696	15

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

Wanneer we de totale geschatte omvang van de doelgroep ophogen naar de 298 gemeenten die een nieuwe of aanvullende regeling instelt omtrent de langdurigheidstoeslag, dan hebben deze gemeenten gezamenlijk een geschatte doelgroep van ruim 130.000 huishoudens. Hiermee kunnen we op basis van de hiervoor gepresenteerde gegevens een schatting geven van het bedrag dat gemoeid is met de langdurigheidstoeslag. In totaal zou het gaan om een bedrag van ruim € 40 miljoen dat gemeenten uitgeven aan de langdurigheidstoeslag voor de doelgroep.[13] Dat betekent dat de € 20 miljoen die door het rijk beschikbaar is gesteld aangevuld wordt met meer dan € 20 miljoen aan eigen, gemeentelijke middelen. In de volgende paragraaf laten we zien hoe de verdeling van rijks- en gemeentelijke middelen is opgebouwd.

2.4.4 Inzet van middelen

Gemeenten kunnen de extra gelden die vanuit het rijk beschikbaar zijn gekomen in verband met de langdurigheidstoeslag aanvullen met eigen middelen. Hieronder wordt een beeld geschetst van de beschikbare bedragen die door gemeenten voor de huishoudens uit de doelgroep van de langdurigheidstoeslag ingezet worden.

Inzet extra middelen langdurigheidstoeslag
We kunnen het door de gemeenten berekende bedrag dat beschikbaar is voor de langdurigheidstoeslag relateren aan de door de gemeente geschatte omvang van de doelgroep. Doen we dit dan is gemiddeld per huishouden een bedrag van € 176 beschikbaar (situatie I en II). De beschikbare bedragen lopen, zoals we in tabel 2.13 kunnen zien, vrij fors uiteen. Bijna

[12] De verhouding tussen de geschatte en feitelijke doelgroep is een indicatie. Er zijn relatief weinig gemeenten (ongeveer een kwart) die in de vragenlijst zowel de geraamde doelgroep (vraag 16) als de doelgroep die de toeslag ontvangt in de praktijk (vraag 17) ingevuld hebben.

[13] (129.872 . 379) . 0.85 = 41.838.265.

een derde van de gemeenten stelt minder dan € 100 beschikbaar, bijna een vijfde stelt meer dan € 250 beschikbaar.

Tabel 2.13 Verschillen in beschikbare bedragen langdurigheidtoeslag per huishouden uit de geschatte doelgroep (per gemeentegrootteklasse)

Bedragen verdeeld over categorieën	Gemeenten tot 20.000 inwoners		gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		Gemeenten met 100.000 inwoners of meer (excl. G4)		G4	Totaal aantal gemeenten	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	aantal	%
< €100	20	22	28	35	8	38	4	44	1	61	30
€100-€150	29	32	25	32	6	29	3	33	3	66	32
€151-€200	10	11	13	16	6	29	1	11	/	30	15
€201-€250	9	10	3	4	/	/	/	/	/	12	6
€250 <	24	26	10	13	1	5	1	11	/	36	18
Totaal	92	100	79	100	21	100	9	100	4	205	100

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

De verdeling van de gemiddeld beschikbare bedragen verschilt tussen de gemeentegrootteklassen (tabel 2.14). Naarmate gemeenten groter worden, is per huishouden een geringer bedrag beschikbaar. In de kleinste gemeentegrootteklasse is ongeveer € 90 meer beschikbaar per huishouden uit de doelgroep dan in de G4. Of dit verschil veroorzaakt wordt door een andere schattingsmethodiek van de doelgroep of door daadwerkelijk minder beschikbaar budget, is door ons niet vast te stellen.

Tabel 2.14 Gemiddeld beschikbaar bedrag langdurigheidstoeslag per huishouden uit de geschatte doelgroep (per gemeentegrootteklasse)

Gemeenten naar grootteklasse	Gemiddeld aandeel	Aantal gemeenten
< 20.000 inwoners	€ 210	92
20.000 - 50.000 inwoners	€ 149	79
50.000 – 100.000 inwoners	€ 164	21
100.000 inwoners < (excl. G4)	€ 115	9
G4	€ 121	4
Totaal	€ 176	205

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

Aanvulling uit eigen middelen

Zoals we hierboven zagen hebben gemeenten gemiddeld € 176 per huishouden uit de geraamde doelgroep beschikbaar. Gemeenten kunnen het toegewezen bedrag in het kader van de langdurigheidstoeslag uiteraard wel aanvullen met eigen middelen. Bijna de helft (48%) van de gemeenten die uitvoer geven aan de langdurigheidstoeslag vult haar deel uit het landelijk budget van € 20 miljoen aan met eigen middelen (of verwacht dit te doen). De overige gemeenten (52%) geven aan de extra middelen niet aan te vullen uit eigen middelen. Of gemeenten dan wel of niet een bestaande categoriale regeling hebben (situatie I of II) lijkt niet van invloed te zijn om de extra middelen aan te vullen. Van zowel de gemeenten die aan-

vullen uit eigen middelen als van de gemeenten die dit niet doen, heeft meer dan de helft een bestaande regeling (situatie II).
Gemeenten met 50.000 tot 100.000 inwoners wijken af van het algemene beeld. In deze categorie vult 65 procent haar deel niet aan met eigen middelen (tabel 2.15).

Tabel 2.15 Toevoeging eigen middelen aan langdurigheidstoeslag (per gemeentegrootteklasse)

Toevoegen eigen middelen	Gemeenten tot 20.000 inwoners		Gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		Gemeenten van 100.000 inwoners of meer (excl. G4)		G4	Totaal aantal gemeenten	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	aantal	%
Ja, wij hebben dit gedaan	20	14	10	9	3	13	2	17	1	36	12
Ja, wij verwachten dit te doen	52	36	40	38	5	22	4	33	2	103	36
Nee	72	50	57	53	15	65	6	50	1	151	52
Totaal	144	100	107	100	23	100	12	100	4	290	100

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

Wanneer we kijken naar de geraamde omvang van de doelgroep voor de langdurigheidstoeslag per gemeente, dan is voor elke persoon die valt onder de doelgroep gemiddeld € 161 gereserveerd uit eigen middelen. Er is tussen gemeenten overigens een vrij grote variatie in het uit eigen middelen extra beschikbare budget per huishouden. Bijna een kwart van de gemeenten stelt meer dan € 250 uit eigen middelen beschikbaar, meer dan een derde maximaal € 100 (tabel 2.16).

Tabel 2.16 Gemiddeld beschikbaar bedrag per huishouden uit de geschatte doelgroep door toevoeging eigen middelen (per gemeentegrootteklasse)

Bedragen verdeeld over categorieën	Gemeenten tot 20.000 inwoners		Gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		gemeenten met 100.000 inwoners of meer (excl. G4)		G4	Totaal aantal gemeenten	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	aantal	%
< €100	18	38	13	33	2	33	2	50		35	35
€100-€150	3	6	12	31	2	33				17	17
€151-€200	4	9	5	13	1	17	2	50		12	12
€201-€250	8	17	3	8					1	12	12
€250 <	14	30	6	15	1	17			2	23	23
Totaal	47	100	39	100	6	100	4	100	3	99	100

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

In tabel 2.17 zien we dat de gemiddelde aanvulling uit eigen middelen per huishouden uit de doelgroep afneemt naarmate de gemeenten omvangrijker zijn. De G4 wijkt af van dit beeld:

de gemiddelde bijdrage uit eigen middelen is hier in vergelijking met de andere gemeenten hoog.

Tabel 2.17 Gemiddelde toevoegingen eigen middelen per huishouden uit de geschatte doelgroep (per gemeentegrootteklasse)[14]

Gemeenten naar grootteklasse	Gemiddeld bedrag	Aantal gemeenten
< 20.000 inwoners	€ 177	47
20.000 - 50.000 inwoners	€ 143	39
50.000 – 100.000 inwoners	€ 133	6
100.000 inwoners < (excl. G4)	€ 107	4
G4	€ 269	3
Totaal	€ 161	99

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

In tabel 2.18 zien we dat de helft van de gemeenten de toegevoegde bijdrage uit eigen middelen alleen ten laste van het fictieve budget bijzondere bijstand brengt. Een kleine dertig procent financiert het uit zowel het fictieve budget als uit andere eigen middelen. Ten slotte financiert vijftien procent van de gemeenten het uit eigen andere middelen en niet expliciet uit het fictieve budget bijzondere bijstand.

Tabel 2.18 Financiering toegevoegde eigen middelen (per gemeentegrootteklasse)

Financieren eigen middelen	Gemeenten tot 20.000 inwoners		Gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		Gemeenten met 100.000 inwoners of meer (excl. G4)		G4	Totaal aantal gemeenten	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	aantal	%
Fictieve budget bijzonder bijstand	30	49	26	58	2	29	3	60	1	62	51
Andere middelen	11	18	4	9	3	43	1	20		19	16
Combinatie van beide	17	28	12	27	2	29	1	20	2	34	28
Overig, nl.	3	5	3	7						6	5
Totaal	61	100	45	100	7	100	5	100	3	121	100

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

Voor die gemeenten die het budget van de langdurigheidstoeslag 2003 gebruiken én dat aanvullen met eigen middelen is het mogelijk beide bedragen te vergelijken. In tabel 2.19 wordt dat gedaan op het niveau van huishoudens. We hebben per gemeente bekeken welk bedrag er per huishouden uit de geraamde doelgroep beschikbaar is vanuit beide budgetten. Het blijkt dat in vrijwel alle gemeenten uit beide bronnen een ongeveer even groot bedrag beschikbaar wordt gemaakt. Alleen in de G4 wordt beduidend meer geld vanuit de eigen middelen beschikbaar gemaakt dan vanuit het extra landelijke budget.

[14] Inclusief de gemeenten die verwachten een eigen bijdrage te leveren en daarvoor een bedrag hebben gereserveerd.

Uit tabel 2.19 blijkt ook dat het beschikbare bedrag op het niveau van huishoudens uit de doelgroep afneemt naarmate de gemeenten groter worden. Alleen de G4 vormen hierop een uitzondering, omdat zij een relatief groot bedrag uit eigen middelen beschikbaar maken.

Tabel 2.19 Vergelijking gemiddelde bedrag langdurigheidstoeslag en toegevoegde eigen middelen uit de geschatte doelgroep (per gemeentegrootteklasse) [15]

Gemeenten naar grootteklasse	Gemiddeld bedrag per huishouden doelgroep			
	aantal gemeenten	langdurigheidstoeslag	eigen middelen toevoegen	totaal
< 20.000 inwoners	46	€ 172	€ 181	€ 353
20.000 - 50.000 inwoners	36	€ 142	€ 128	€ 270
50.000 – 100.000 inwoners	6	€ 115	€ 133	€ 248
100.000 inwoners < (excl. G4)	4	€ 109	€ 107	€ 216
G4	3	€ 126	€ 269	€ 395
Totaal	95	€ 153	€ 157	€ 310

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

In tabel 2.20 zien we de gemiddelde bedragen die gemeenten uitkeren per huishoudtype uit de doelgroep, maar voor alleen die gemeenten waarvan de bedragen zijn samengesteld uit de extra én eigen middelen (zowel situatie I als II). Vergelijking van de tabellen 2.20 en 2.19 (kolom "totaal") laat zien dat het totale gemiddelde bedrag met elkaar overeenkomt (€ 310).[16] In drie gemeentegrootteklassen zijn de bedragen in tabel 2.20 hoger dan in tabel 2.19, bij de overige twee is het omgekeerde aan de hand. De bedragen in tabel 2.19 zijn berekend op basis van de door gemeenten geschatte omvang van de doelgroep, terwijl de bedragen in tabel 2.20 door gemeenten zijn ingevuld als volgens de regeling uit te keren bedragen. Dat de schatting van de bedragen per gemeentegroottklasse in tabel 2.19 afwijken van die van tabel 2.20, heeft waarschijnlijk twee oorzaken.

Op de eerste plaats zijn de gemiddelde bedragen uit tabel 2.20 deels een ongenuanceerde weergave van de werkelijkheid. De bedragen die per huishouden uitgekeerd worden zijn namelijk in een aantal gemeenten afhankelijk van het aantal gezinsleden. Ook kunnen andere beleidsregels of -uitzonderingen van invloed zijn op het vaststellen van de hoogte van het uit te keren bedrag.

Op de tweede plaats kunnen de verschillen het gevolg van een hoge of te lage schatting van de doelgroep.[17]

[15] Alleen berekend voor die gemeenten die beide bedragen hebben ingevuld.

[16] Zoals eerder gezegd keert ruim de helft van de gemeenten bedragen uit zonder dat daar eigen middelen aan toegevoegd worden. Het gemiddelde bedrag die deze gemeenten uitkeren aan de doelgroep van de langdurigheidstoeslag ligt ruim € 100 lager op € 202.

[17] Het kan in theorie ook het gevolg zijn van een verkeerde opgave door de betrokken gemeenten van het beschikbare budget. Dit achtten wij niet waarschijnlijk omdat gemeenten het budget immers zelf vaststellen.

Tabel 2.20 Gemiddeld uit te keren bedrag langdurigheidstoeslag per huishouden aangevuld uit eigen middelen (per gemeentegrootteklasse)

gemiddelde categoriale uitkeringen per huishouden		
Gemeenten naar grootteklasse	gemiddelde totaal	aantal gemeenten
Minder dan 20.000 inwoners	€321	42
20.000 – 50.000 inwoners	€306	34
50.000 – 100.000 inwoners	€297	5
Meer dan 100.000 inwoners (excl. G4)	€247	4
G4	€301	3
Totaal	€310	88

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

2.4.5 Afbakening doelgroep

In de afspraken tussen Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en VNG rondom de extra beschikbare middelen voor de langdurigheidstoeslag is vastgelegd dat het aan de gemeenten is om te bepalen welke definities zij geven aan de begrippen 'langdurige minima' en 'zonder arbeidsmarktperspectief' en wie, in het verlengde hiervan, tot de doelgroep behoren. In deze paragraaf laten wij zien hoe de gemeenten dit hebben ingevuld.

Gemeenten is gevraagd hoe zij het begrip langdurige minima binnen het kader van de langdurigheidstoeslag 2003 hebben ingevuld. De antwoorden op deze vraag zijn in de volgende twee tabellen weergegeven (tabel 2.21a en b). De grote meerderheid van de gemeenten (86%) hanteert als criterium "een minimaal aantal jaren inkomen op minimumniveau". Het aantal jaar loopt uiteen van drie tot iets minder dan vier jaar. Door de meeste gemeenten wordt inkomen op minimumniveau gelijk gesteld aan een bijstandinkomen. Een minderheid van de gemeenten legt het minimumniveau op zo'n 110 procent van het sociaal minimum. Er is wat dit betreft sprake van een enigszins strengere eis dan bij reeds bestaande categoriale regelingen. Daar definieerde de meeste gemeenten het minimumniveau nog in termen van een percentage (112%) van het sociaal minimum. Ook bij het aantal jaar is een zekere verscherping van de definities zichtbaar. Waar dit bij bestaande regelingen op 2,8 jaar ligt (tabel 2.2.b), ligt het bij de nieuwe regeling langdurigheidstoeslag 2003 op 3,7 jaar. Er zijn geen grote verschillen tussen de gemeentegrootteklassen waar te nemen. Alleen de G4-gemeenten springen er enigszins uit aangezien die een afwijkend aantal jaar hanteren waarop het inkomen op minimaal niveau ontvangen moet zijn; namelijk drie jaar.

Tabel 2.21a Invulling van het begrip 'langdurige minima' door gemeenten (per gemeentegrootteklasse)

'Langdurige minima'	Gemeenten tot 20.000 inwoners		Gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		Gemeenten met 100.000 inwonersof meer (excl. G4)		G4	Totaal aantal gemeenten	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	aantal	%
Minimaal aantal jaren	119	83	96	90	19	83	11	100	3	248	86
Inkomen op bijstandsniveau	85	59	53	50	10	43	6	55	2	156	54
Inkomen op vast percentage	23	16	20	19	8	35	3	27	1	55	19
Anders, namelijk	19	13	11	10	2	9	1	9	0	33	11
Totaal (aantal antwoorden)	246	171	180	168	39	170	21	191	6	492	170
Respons (aantal gemeenten)	144		107		23		11		4	289	

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

Tabel 2.21b Minimum aantal jaar en percentage sociaal minimum dat gemiddeld als criterium wordt gehanteerd (per gemeentegrootteklasse)

Minimaal aantal jaren en vast percentage	Gemeenten tot 20.000 inwoners		Gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		Gemeenten met 100.000 inwoners of meer (excl. G4)		G4		Totaal aantal gemeenten	
	gemiddelde	aantal	gemiddelde	aantal	gemiddelde	aantal	gemiddelde	aantal	gemiddelde	aantal	gemiddelde	aantal
Minimaal aantal jaren (langdurige minima)	3,9	118	3,7	95	3,6	16	3,7	11	3,0	3	3,7	244
Percentage (langdurige minima)	111	22	110	19	108	8	110	3	100	1	110	53

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

De doelgroep voor de langdurigheidstoeslag wordt niet alleen bepaald door de invulling van de begrippen langdurig en minima, maar tevens door de mate waarin de afstand tot de arbeidsmarkt daarbij een rol speelt. Daarom is aan gemeenten gevraagd hoe het begrip 'zonder arbeidsmarktperspectief' is ingevuld. Tabel 2.22 laat zien hoe gemeenten hiermee omgaan. Ruim een derde van de gemeenten geeft geen aanvullende invulling aan dit begrip. Zij volstaan met de invulling van het begrip langdurig en achten dit waarschijnlijk een voldoende operationalisatie van de afstand tot de arbeidsmarkt. Een kleine dertig procent geeft als operationalisatie het ontbreken van inkomsten naast de uitkering en een kwart geeft aan dat de afstand tot de arbeidsmarkt uitgedrukt in fasering door het CWI als operationalisatie gehanteerd wordt. Nog eens een kwart van de gemeenten heeft andere operationalisaties gebruikt. Ook hier is er sprake van een enigszins strengere eis dan bij reeds bestaande categoriale regelingen. Het aspect afstand tot de arbeidsmarkt heeft zijn intrede gedaan. Ook wordt vaker

het criterium ‘een aantal jaren geen inkomsten uit of in verband met arbeid ontvangen hebben’ gehanteerd.

Tabel 2.22 Invulling van het begrip ‘zonder arbeidsmarktperspectief” door gemeenten (per gemeentegrootteklasse)

‘Zonder arbeids-marktperspectief’	Gemeenten tot 20.000 inwoners		Gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		Gemeenten met 100.000 inwoners of meer (excl. G4)		G4	Totaal aantal gemeenten	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	aantal	%
Geen extra invulling	44	31	47	44	9	39	8	73	1	109	38
Geen inkomsten	48	34	26	25	5	22	0	0	0	79	28
Afstand arbeidsmarkt	39	28	28	26	6	26	1	9	0	74	26
Anders	39	28	26	25	6	26	2	18	3	76	27
Totaal (aantal antwoorden)	170	121	127	120	26	113	11	100	4	338	119
Respons (aantal gemeenten)	141	100	106	100	23	100	11	100	4	285	100

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

De invulling van de regeling ten behoeve van de langdurigheidstoeslag kan ook geschieden door groepen vast te stellen die behoren tot de doelgroep van de langdurigheidstoeslag 2003. In tabel 2.23 geven wij een overzicht van de door gemeenten gegeven antwoorden. Het blijkt dat een kleine negentig procent van de gemeenten bijstandsgerechtigden tot de doelgroep van de langdurigheidstoeslag rekent. Dit is merkwaardig, omdat men zou verwachten dat alle gemeenten op z’n minst deze groep tot de doelgroep zouden rekenen. Wij gaan er dan ook vanuit dat deze vraag door een aantal gemeenten onzorgvuldig is ingevuld. Andere groepen die veelvuldig als doelgroep genoemd zijn, zijn WAO’ers (driekwart) en ANW’ers (ruim twee derde). Alle andere groepen worden door een minderheid van de gemeenten als doelgroep genoemd.

Tabel 2.23 Groepen en/of personen die behoren tot de doelgroep van de langdurigheidstoeslag (per gemeentegrootteklasse)

Doelgroepen	Gemeenten tot 20.000 inwoners		Gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		Gemeenten van 100.000 inwoners of meer (excl. G4)		G4	Totaal aantal gemeenten	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	aantal	%
AOW-ers	41	29	42	39	8	35	4	36	3	98	34
ANW-ers	89	63	83	78	17	74	6	55	3	198	69
Bijstandsgerechtigden/IAOZ/IAOW-ers	119	84	98	92	21	91	8	73	4	250	87
WAO-/WAZ-/WAJONG-ers	100	71	86	80	19	83	8	73	3	216	76
WW-ers	47	33	52	49	9	39	4	36	3	115	40
Werknemers in laagbetaalde banen	31	22	41	38	5	22	4	36	3	84	29
Overig, namelijk	36	26	21	20	4	17	3	27	0	64	22
Totaal (aantal antwoorden)	463	328	423	395	83	361	37	336	19	1025	358
Respons (aantal gemeenten)	141	100	107	100	23	100	11	100	4	286	100

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

2.5 Alternatieve beleid (situatie III en IV)

Gemeenten kunnen min of meer zelf beslissen hoe zij het extra budget dat zij beschikbaar hebben gekregen voor de langdurigheidstoeslag inzetten. Het blijkt dat een deel van de gemeenten dit gedaan heeft door geen invulling te geven aan een nieuwe of aanvullende regeling, maar het budget op een andere wijze in te zetten. Daartoe behoren zowel gemeenten die reeds categoriale regelingen hebben, als gemeenten die dat nog niet hebben (respectievelijk situatie III en IV). In deze paragraaf kijken we naar de alternatieve bestedingen die gemeenten aan de extra budgetten hebben gegeven.

Van de gemeenten die met de extra middelen geen nieuwe of aanvullende regeling instellen doet bijna zestig procent dit niet omdat de doelgroep al de maximale bedragen per huishouden ontvangt (tabel 2.24). Bijna een kwart besteedt de extra gelden op een andere wijze ondanks dat de doelgroep niet de maximale bedragen per huishouden ontvangt. Tussen gemeenten uit de onderscheiden grootteklassen blijken geen grote verschillen. De enige afwijking van het algemene beeld vormen gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners waarvan driekwart de gelden anders inzet omdat de doelgroep al het maximale bedrag ontvangt.

Tabel 2.24 Gemeenten die geen invulling aan de langdurigheidstoeslag, naar de reeds ontvangen bedragen doelgroep (per gemeentegrootteklasse)

Ontvangen bedrag doelgroep	Gemeenten tot 20.000 inwoners		Gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		Gemeenten met 100.000 inwoners of meer (excl. G4)		G4	Totaal aantal gemeenten	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	aantal	%
Maximale bedrag	20	49	30	73	4	44	3	38	/	57	58
Niet maximale bedrag	10	24	7	17	3	33	3	38	/	23	23
Anders, namelijk	11	27	4	10	2	22	2	25	/	19	19
Totaal	41	100	41	100	9	100	8	100	/	99	100

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

Er is niet alleen gekeken naar de mate waarin gemeenten reeds de in de afspraken over de langdurigheidstoeslag 2003 genoemde bedragen uitkeren, maar ook naar de mate waarin deze gemeenten al één of meer categoriale regelingen kennen. Uit tabel 2.25 blijkt dat een meerderheid van deze gemeenten (70%) één of meer van deze regelingen kent (situatie III). Slechts een minderheid van dertig procent kent dus geen categoriale regeling en vult de afspraken omtrent de langdurigheidstoeslag niet in (situatie IV). Dit komt neer op 29 gemeenten of wel zeven procent van de hele responsgroep van de enquête.

Tabel 2.25 Aandeel gemeenten dat reeds één of meer categoriale regelingen voor langdurige minima zonder arbeidsmarktperspectief heeft (per gemeentegrootteklasse)

Categoriale regeling	Gemeenten tot 20.000 inwoners		Gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		Gemeenten met 100.000 inwoners of meer (excl. G4)		G4	Totaal aantal gemeenten	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	aantal	%
Ja, 1 regeling	16	38	8	20	4	44	2	29	/	30	30
Ja, meerdere regelingen	14	33	20	49	2	22	4	57	/	40	40
Nee	12	29	13	32	3	33	1	14	/	29	29
Totaal	42	100	41	100	9	100	7	100	/	99	100

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

Zoals gezegd hebben wij gemeenten gevraagd naar de alternatieve besteding van de extra middelen (tabel 2.26). De extra gelden van de langdurigheidstoeslag worden voornamelijk ingezet in het kader van schuldhulpverlening (situatie III en IV). Ruim de helft van de gemeenten zet het hiervoor onder meer in. Kwijtschelding komt het minst aan bod. Opvallend is dat een vijfde van de gemeenten die de middelen niet voor de langdurigheidstoeslag inzet, de extra middelen wel voor andere categoriale regelingen inzet. Hierbij moet waarschijnlijk vooral gedacht worden aan zaken als collectieve verzekeringen, stadspassen en dergelijke.

Deze regelingen komen meestal aan alle minima of alle bijstandsgerechtigden ten goede en niet alleen aan huishoudens die reeds meer jaren een inkomen op minimumniveau ontvangen.

Tabel 2.26 Alternatieve besteding van de extra gelden langdurigheidstoeslag (per gemeentegrootteklasse)

Bedrag anders aanwenden	Gemeenten tot 20.000 inwoners		Gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		Gemeenten met 100.000 inwoners of meer (excl. G4)		G4	Totaal aantal gemeenten	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	aantal	%
Individuele bijzondere bijstand	10	36	6	17	1	17	2	29	/	19	25
Categoriale regelingen	2	7	10	28	2	33	2	29	/	16	21
Kwijtscheldingen	3	11	1	3	0	0	0	0	/	4	5
Schuldhulp verlening	19	68	18	50	1	17	3	43	/	41	53
Maatschappelijke participatie	4	14	6	17	0	0	2	29	/	12	16
Overige vormen armoede beleid	7	25	10	28	1	17	1	14	/	19	25
Overig beleid, namelijk.	7	25	8	22	3	50	2	29	/	20	26
Totaal (antwoorden)	52	186	59	164	8	133	12	171	/	131	170
Totaal (respons)	28	100	36	100	6	100	7	100	/	77	100

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

Er is een kleine subcategorie van 23 gemeenten die de extra middelen niet voor de langdurigheidstoeslag inzetten, hoewel zij op huishoudenniveau nog niet de maximale bedragen uitkeren zoals vastgelegd in de afspraken rondom de langdurigheidstoeslag (tabel 2.24). Deze gemeenten wijken wat betreft de alternatieve besteding van de extra middelen niet erg af van het algemene beeld (tabel 2.27). Wij geven hier alleen het totaalbeeld voor deze hele groep gemeenten, vanwege de beperkte omvang van de groep.

Tabel 2.27 Alternatieve besteding van de extra gelden langdurigheidstoeslag in gemeenten waar huishoudens uit de doelgroep niet het maximale bedrag ontvangen

Bedrag anders aanwenden	Totaal aantal gemeenten	
	aantal	%
Individuele bijzondere bijstand	7	32
Categoriale regelingen	3	14
Kwijtscheldingen	2	9
Schuldhulpverlening	10	45
Maatschappelijke participatie	3	14
Overige vormen	5	23
Overig beleid, nl.	4	18
Totaal (aantal antwoorden)	34	155
Totaal (aantal gemeenten)	22	

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

Van de 23 gemeenten waar de huishoudens uit de doelgroep nog niet de maximale bedragen ontvangen zijn er veertien gemeenten die wel bestaande categoriale regelingen hebben (situatie III). Hier worden de extra budgetten dus niet gebruikt voor de ophoging van de in bestaande regelingen gehanteerde bedragen.

De langdurigheidstoeslag is bedoeld voor huishoudens die langdurig een inkomen op minimumniveau hebben en een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben. Regioplan heeft gemeenten dan ook gevraagd of het arbeidsmarktperspectief een rol speelt bij de alternatieve aanwending van het extra budget (tabel 2.28). Het blijkt dat vier vijfde van de gemeenten dat de extra gelden anders inzet, dit (gedeeltelijk) doet gericht op de langdurige minima zonder arbeidsmarktperspectief. Voor de resterende twintig procent speelt dit aspect geen rol bij de alternatieve besteding van de extra middelen.

Tabel 2.28 Alternatieve aanwending middelen langdurigheidstoeslag inzetten voor langdurige minima zonder arbeidsmarktperspectief (per gemeentegrootteklasse)

Gericht inzetten langdurige minima zonder arbeidsmarktperspectief	Gemeenten tot 20.000 inwoners		Gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		Gemeenten met 100.000 inwoners of meer (excl. G4)		G4	Totaal aantal gemeenten	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	aantal	%
Ja	5	18	15	43	1	17	1	20	/	22	30
ja, gedeeltelijk	18	64	13	37	4	67	3	60	/	38	51
Nee	5	18	7	20	1	17	1	20	/	14	19
Totaal	28	100	35	100	6	100	5	100	/	74	100

Bron: enquête Regioplan Beleidsonderzoek.

3 SAMENVATTING EN CONCLUSIE

In dit afsluitende hoofdstuk geven wij kort de belangrijkste bevindingen weer uit het onderzoek naar de implementatie van de afspraken omtrent de langdurigheidstoeslag 2003. Wij doen dat aan de hand van de vragen die in hoofdstuk 1 zijn geformuleerd.

- Heeft de gemeente berekend wat haar aandeel is in de € 20 miljoen extra middelen?
  Het overgrote deel van de gemeenten (87%) heeft het aandeel berekend. Nog eens tien procent gaat dit berekenen. Dat betekent dat een verwaarloosbaar klein deel van de gemeenten haar aandeel niet berekend heeft en ook niet gaat berekenen.
- Met welk doel worden de extra middelen aangewend in 2003?
  Driekwart van de gemeenten wendt de middelen aan voor de langdurigheidstoeslag. 34 procent van de gemeenten stelt een nieuwe regeling in, 41 procent gebruikt de langdurigheidstoeslag als aanvulling op bestaande categoriale regelingen.
  Een kwart van de gemeenten wendt de extra middelen anders aan. Achttien procent van de gemeenten heeft reeds categoriale regelingen. De resterende zeven procent van de gemeenten heeft geen bestaande categoriale regelingen.
  Van het kwart dat geen nieuwe of aanvullende regeling instelt, doet 60 procent dit niet omdat de doelgroep al de maximale bedragen per huishouden ontvangt. De bestedingen van de gemeenten zonder een nieuwe of aanvullende regeling variëren, maar relatief vaak gaan de middelen naar schuldhulpverlening.
- Wanneer vindt uitvoering van de besteding van de extra middelen plaats?
  Veruit de meeste gemeenten (95%) voeren de nieuwe regeling nog in 2003 in. De resterende gemeenten hebben het moment van invoering nog niet bepaald.
- Welke (groepen) personen behoren tot de doelgroep voor deze extra middelen?
  De doelgroep wordt vooral afgebakend op basis van het aantal jaar dat huishoudens een inkomen op minimumniveau hebben. Binnen de regelingen ten behoeve van de langdurigheidstoeslag ligt dit aantal tussen de drie en vier jaar. Dit is ongeveer een jaar meer dan gehanteerd wordt in bestaande categoriale regelingen. Andere criteria worden wel gehanteerd, maar minder vaak en ook minder dan bij de bestaande regelingen. Gemeenten hebben slechts mondjesmaat invulling gegeven aan het begrip ‘zonder arbeidsmarktperspectief’. Voor zover zij dat gedaan hebben, wordt dit meestal gedaan in termen van een aantal jaar geen inkomen uit arbeid gehad hebben.
- Hoeveel huishoudens, die behoren tot de doelgroep, ontvangen de in de najaarsakkoordafspraak genoemde bedragen in 2003?
  Van de driekwart van de gemeenten die de langdurigheidstoeslag toepassen is de totale gezamenlijke doelgroep door de gemeenten zelf geschat op ruim 110.000 huishoudens. De meerderheid van de doelgroep, rond de 45 procent, bestaat uit alleenstaanden. Gezin-

nen en alleenstaande ouders maken ongeveer een kwart tot een derde van de doelgroep uit.

- In hoeverre wordt de doelgroep daadwerkelijk bereikt met de extra middelen?
  Maar een beperkte groep gemeenten heeft aangegeven welk deel van de geraamde doelgroep in de praktijk een toeslag ontvangt. Van deze gemeenten blijkt een grote meerderheid van de geschatte doelgroep te profiteren van de extra middelen.
- Leidt de aanwending van de extra middelen in combinatie met het bestaande beleid aan categoriale verstrekkingen tot de in de najaarsakkoordafspraak genoemde bedragen per huishouden?
  De bedragen die in het najaarsakkoord genoemd zijn (€ 450 voor gezinnen, € 400 voor alleenstaande ouders, € 320 voor alleenstaande) worden door de gemeenten bij benadering uitgekeerd. Van de gemeenten met een nieuwe of aanvullende regeling en de gemeenten die de extra middelen anders aanwenden, keert het merendeel de genoemde bedragen uit of meer.
  Een kleine minderheid van de gemeenten, met name die gemeenten die aan de langdurigheidstoeslag 2003 invulling hebben gegeven met een nieuwe regeling, keert niet de maximale bedragen uit.
  Bijna de helft van de gemeenten voegt uit eigen middelen geld aan het beschikbare budget toe. Dit geldt voor gemeenten met een nieuwe of aanvullende regeling. Het komt erop neer dat de meeste gemeenten het bedrag per huishouden ongeveer verdubbelen. Alleen in de G4 wordt een groter bedrag aan het deel dat uit de extra rijksmiddelen komt, toegevoegd.

BIJLAGE 1

Onderzoek uitvoering ‘langdurigheidstoeslag 2003’

REGIOPLAN BELEIDSONDERZOEK

Invulinstructie

Deze vragenlijst bevat vragen over de manier waarop gemeenten uitvoering hebben gegeven aan de langdurigheidstoeslag 2003.

Deze vragenlijst wordt geautomatiseerd verwerkt. Daarom is het belangrijk dat u:
- de vragenlijst niet kreukt;
- de vragenlijst invult met een zwarte of blauwe pen (geen rode pen en geen viltstift);
- een duidelijk kruisje zet in het vakje van uw keuze (het vakje niet helemaal inkleuren!, zie voorbeeld).

(voorbeeld) Werkt u bij een gemeente?	☐ *Nee* ☒ *Ja (u heeft nu ingevuld dat u bij een gemeente werkt*

- bij een foutief antwoord het kruisje in het hokje voor het foutieve antwoord laat staan, maar het vakje voor het juiste antwoord helemaal inkleurt (zie voorbeeld).

(voorbeeld) Werkt u bij een gemeente?	■ *Nee (u heeft nu ingevuld dat u niet bij een gemeente werkt)* ☐ *Ja*

- Soms wordt gevraagd om een getal in te vullen. Schrijf dan één cijfer per vakje, zodat het hele cijfer binnen het vakje komt. Begin bij het eerste hokje met invullen. Geen streepjes zetten als u niets hoeft in te vullen! Bedragen afronden op hele Euro’s.

(*voorbeeld antwoord vraag 3)*	Hoogte berekende bedrag € 1 5 0 0 0

- Vul open antwoordcategorieën (bijvoorbeeld ‘anders, namelijk’) in blokletters en binnen de lijnen van het aangegeven kader in.
- Bij een aantal vragen kunt u meer dan één antwoord geven. Dit staat er dan bij (bijvoorbeeld bij vraag 6).
  Zet bij dit soort vragen in alle vakjes voor antwoorden die voor uw gemeente van toepassing zijn een kruisje.
- Soms kunt u één vraag of meer vragen overslaan. Bijvoorbeeld bij vraag 2 als antwoord 3 het best bij u past.
  Er staat dan achter het antwoord dat u heeft gekozen wat de volgende vraag is die u moet beantwoorden.

Achtergrondgegevens gemeente

Gemeentenaam:	

Toelichting *De gemeentenaam wordt gebruikt om ons in staat te stellen gericht gemeenten te rappelleren de vragenlijst tijdig terug te sturen en gemeenten individueel terug te kunnen rapporteren in de vorm van een benchmark-rapportage. In de rapportage aan de Tweede Kamer worden gemeenten niet met gemeentenaam genoemd.*

Aantal inwoners gemeente (stand 31-12-2002): ***Toelichting*** *Schrijf per vakje (en binnen de lijnen) één cijfer. Begin bij het eerste vakje met invullen.*	☐☐☐☐☐☐☐

Vragen langdurigheidstoeslag 2003

In het najaarsoverleg is tussen sociale partners en kabinet afgesproken dat gemeenten in 2003 extra financiële ondersteuning aan langdurige minima zonder arbeidsmarktperspectief kunnen gaan bieden: de zogenaamde langdurigheidstoeslag 2003. Het kabinet heeft hiervoor € 20 miljoen beschikbaar gesteld.

1 **Was uw gemeente voor ontvangst van deze enquête op de hoogte van deze afspraak over de langdurigheidstoeslag 2003?**

- ☐ Ja
- ☐ Nee → *ga verder naar vraag 19*

2 **Heeft uw gemeente reeds berekend wat haar aandeel is in de € 20 miljoen aan extra middelen voor de langdurigheidstoeslag 2003?**

- ☐ Ja
- ☐ Nee, we gaan het nog uitrekenen → *ga verder naar vraag 4*
- ☐ Nee, we gaan het ook niet uitrekenen → *ga verder naar vraag 19*

3 **Wat is de hoogte van het berekende bedrag (afgerond)?**
Toelichting *Schrijf per vakje (en binnen de lijnen) één cijfer. Begin bij het eerste vakje met invullen.*

Hoogte berekende bedrag € ☐☐☐☐☐☐☐☐

4 **Heeft of gaat uw gemeente met een nieuwe regeling invulling geven aan de langdurigheidstoeslag 2003?**

- ☐ Ja → *ga door naar vraag 8*
- ☐ Nee → *ga door naar vraag 5*

5 **Waarom gaat uw gemeente niet met een nieuwe regeling invulling geven aan de langdurigheidstoeslag 2003?**

- ☐ Op basis van bestaand beleid ontvangt de doelgroep al de maximale bedragen per huishouden.
  We gaan de extra gelden anders inzetten. → *ga door naar vraag 6*
- ☐ Alhoewel de doelgroep op basis van bestaand beleid nog niet het maximale bedrag per huishouden ontvangt, ontwikkelen we geen aanvullende regeling.
  We gaan de extra gelden anders inzetten. → *ga door naar vraag 6*
- ☐ Anders, namelijk:

→ *ga door naar vraag 19*

6 **Uw gemeente gaat het beschikbare bedrag voor de langdurigheidstoeslag 2003 anders aanwenden. Waaraan gaat uw gemeente dit bedrag besteden?** *(meer antwoorden mogelijk)*

- ☐ Individuele bijzondere bijstand
- ☐ Categoriale regelingen
- ☐ Kwijtscheldingen gemeentelijke heffingen en belastingen
- ☐ Schuldhulpverlening
- ☐ Maatschappelijke participatie
- ☐ Overige vormen van armoedebeleid
- ☐ Overig beleid, namelijk:

7 **Wordt het bedrag voor de langdurigheidstoeslag 2003 bij de alternatieve besteding (zie vraag 6) wel gericht ingezet voor de langdurige minima zonder arbeidsmarktperspectief?**

- ☐ Ja → *ga door naar vraag 19*
- ☐ Ja, gedeeltelijk → *ga door naar vraag 19*
- ☐ Nee → *ga door naar vraag 19*

8 **Wanneer wordt de langdurigheidstoeslag 2003 daadwerkelijk uitgevoerd?**

- ☐ De **langdurigheidstoeslag 2003** is al uitgevoerd
- ☐ De **langdurigheidstoeslag 2003** wordt nog dit jaar uitgevoerd
- ☐ Nog onbekend

9 **Heeft (of verwacht) u voor de uitvoering van de langdurigheidstoeslag 2003 uw gemeentelijke deel uit het landelijke budget van 20 miljoen euro aangevuld (aan te vullen) uit andere middelen van uw gemeente?**

- ☐ Ja, wij hebben dit gedaan → *ga door naar vraag 10*
- ☐ Ja, wij verwachten dit te doen → *ga door naar vraag 10*
- ☐ Nee → *ga door naar vraag 12*

10 **Hoeveel heeft u toegevoegd of verwacht u toe te voegen uit eigen middelen om de langdurigheidstoeslag 2003 uit te voeren?**

Toelichting *Schrijf per vakje (en binnen de lijnen) één cijfer. Begin bij het eerste vakje met invullen.*

Hoogte berekende bedrag € ☐☐☐☐☐☐☐☐

11 **Uit welke middelen financiert uw gemeente het bij vraag 10 genoemde bedrag?**

- ☐ Uit het fictieve budget bijzondere bijstand
- ☐ Uit andere middelen van de gemeente
- ☐ Een combinatie van andere middelen en het fictieve budget bijzondere bijstand
- ☐ Overig, namelijk: ☐

12 **Hoe heeft of gaat uw gemeente de langdurigheidstoeslag 2003 vormgegeven?**

- ☐ Naar aanleiding van de verzamelbrieven van SZW
- ☐ Passend binnen het totale gemeentelijke armoedebeleid
- ☐ Een combinatie van beide

13 **Hoe heeft uw gemeente binnen de langdurigheidstoeslag 2003 het begrip 'langdurige minima' ingevuld?** *(meer antwoorden mogelijk)*

Toelichting *Schrijf bij antwoord 1 en 3 per vakje (en binnen de lijnen) één cijfer. Begin bij het eerste vakje met invullen.*

- ☐ Minimaal aantal jaren inkomen op minimum-niveau.

  Het minimaal aantal jaren is: ☐☐☐
- ☐ Minimum-inkomen is inkomen op bijstandsniveau
- ☐ Minimum-inkomen is inkomen op vast percentage van het sociaal minimum. Het percentage is: ☐☐☐
- ☐ Anders, namelijk: ☐

14 **Hoe heeft uw gemeente binnen de langdurigheidstoeslag 2003 het begrip 'zonder arbeidsmarktperspectief' ingevuld?** *(meer antwoorden mogelijk)*

- ☐ Geen extra invulling, invulling is gelijk aan dat van het begrip 'langdurig'
- ☐ Aantal jaren geen inkomsten uit of in verband met arbeid naast de uitkering ontvangen
- ☐ Afstand tot de arbeidsmarkt, uitgedrukt in fasering CWI
- ☐ Anders, namelijk: ☐

15 **Welke (groepen) personen behoren tot de doelgroep van de langdurigheidstoeslag 2003?** *(meer antwoorden mogelijk)*

- ☐ AOW-ers
- ☐ ANW-ers
- ☐ Bijstandsgerechtigden / IOAZ- / IOAW-ers
- ☐ WAO-/ WAZ-/ WAJONG-ers
- ☐ WW-ers
- ☐ Werknemers in laagbetaalde banen
- ☐ Overig, namelijk: ☐

16 Wat is de geraamde omvang van de doelgroep van de **langdurigheidstoeslag 2003** binnen uw gemeente?

Toelichting *Schrijf per vakje (en binnen de lijnen) één cijfer. Begin bij het eerste vakje met invullen.*

Huishoudtype	**Aantal**
Gezinnen	☐☐☐☐☐☐☐
Alleenstaande ouders	☐☐☐☐☐☐☐
Alleenstaanden	☐☐☐☐☐☐☐
Totaal	☐☐☐☐☐☐☐

17 Hoeveel huishoudens hebben of gaan in de praktijk de **langdurigheidstoeslag 2003** ontvangen?

Toelichting *Indien dit nog niet bekend is deze vraag niet invullen.*
Schrijf per vakje (en binnen de lijnen) één cijfer.
Begin bij het eerste vakje met invullen.

Huishoudtype	**Aantal**
Gezinnen	☐☐☐☐☐☐☐
Alleenstaande ouders	☐☐☐☐☐☐☐
Alleenstaanden	☐☐☐☐☐☐☐
Totaal	☐☐☐☐☐☐☐

18 Welke bedragen keert u per huishoudtype uit in het kader van **alleen** de **langdurigheidstoeslag 2003**?

Toelichting *In het najaarsoverleg zijn de volgende bedragen afgesproken: 450 euro voor gezinnen, 400 euro voor alleenstaande ouders en 320 euro voor alleenstaanden.*
Schrijf per vakje (en binnen de lijnen) één cijfer.
Begin bij het eerste vakje met invullen.

Bedrag gezinnen	€ ☐☐☐☐☐☐☐☐
Bedrag alleenstaande ouders	€ ☐☐☐☐☐☐☐☐
Bedrag alleenstaanden	€ ☐☐☐☐☐☐☐☐

19 Welke bedragen worden per huishoudtype via het reeds bestaande **categoriaal** armoedebeleid binnen uw gemeente aan de doelgroep van de **langdurigheids-toeslag 2003** verstrekt?

Toelichting *Indien dit niet aan de orde is deze vraag niet invullen (zie ook vraag 20).*
Schrijf per vakje (en binnen de lijnen) één cijfer.
Begin bij het eerste vakje met invullen.

Bedrag gezinnen	€ ☐☐☐☐☐☐☐☐
Bedrag alleenstaande ouders	€ ☐☐☐☐☐☐☐☐
Bedrag alleenstaanden	€ ☐☐☐☐☐☐☐☐

Vragen bestaand categoriaal beleid langdurige minima zonder arbeidsmarktperspectief

Toelichting *De volgende vijf vragen gaan over regelingen voor langdurige minima zonder arbeidsmarktperspectief, die uw gemeente mogelijk* ***vóór*** *het beschikbaar komen van de extra gelden in het kader van de* ***langdurigheidstoeslag 2003*** *uitvoerde.*

20 **Heeft uw gemeente reeds (een) categoriale regeling(en) specifiek voor de financiële ondersteuning aan langdurige minima zonder arbeidsmarktperspectief?**

- ☐ Ja, we hebben 1 regeling → *ga door naar vraag 21*
- ☐ Ja, we hebben meer specifieke regelingen voor deze groep → *ga door naar vraag 21*
- ☐ Nee → *ga door naar vraag 25*

21 **Hoe heeft uw gemeente binnen deze bestaande categoriale regeling(en) het begrip 'langdurig minima' ingevuld?**

Toelichting *Schrijf bij antwoord 1 en 3 per vakje (en binnen de lijnen) één cijfer. Begin bij het eerste vakje met invullen.*

- ☐ Minimaal aantal jaren inkomen op minimum-niveau.
  Het minimaal aantal jaren is: ☐☐☐
- ☐ Minimum-inkomen is inkomen op bijstandsniveau
- ☐ Minimum-inkomen is inkomen op vast percentage van het sociaal minimum. Het percentage is: ☐☐☐
- ☐ Anders, namelijk:

22 **Hoe heeft uw gemeente binnen deze bestaande categoriale regeling(en) het begrip 'zonder arbeidsmarktperspectief' ingevuld?** *(meer antwoorden mogelijk)*

- ☐ Geen extra invulling, invulling is gelijk aan dat van het begrip 'langdurig'
- ☐ Aantal jaren geen inkomsten in verband met arbeid naast de uitkering ontvangen
- ☐ Afstand tot de arbeidsmarkt, uitgedrukt in fasering CWI
- ☐ Anders, namelijk:

23 **Welke (groepen) personen behoren reeds tot de doelgroep van deze bestaande categoriale regeling(en)?** *(meer antwoorden mogelijk)*

- ☐ AOW-ers
- ☐ ANW-ers
- ☐ Bijstandsgerechtigden/ IOAZ-/ IOAW-ers
- ☐ WAO-/ WAZ-/ WAJONG-ers
- ☐ WW-ers
- ☐ Werknemers in laagbetaalde banen
- ☐ Overig, namelijk:

24 **Uit welke middelen financiert uw gemeente reeds deze bestaande categoriale regeling(en)?**

- ☐ Uit het fictieve budget bijzondere bijstand
- ☐ Uit andere middelen van de gemeente
- ☐ Een combinatie van andere middelen en het fictieve budget bijzondere bijstand
- ☐ Overig, namelijk:

Algemene vragen gemeentelijk armoedebeleid

Om uw antwoorden op bovenstaande vragen in een bredere context te kunnen plaatsen, stellen wij u ook enige algemene vragen over uw gemeentelijke armoedebeleid.

25 **Wilt u aankruisen welke van de onderstaand onderdelen vallen onder het armoedebeleid van uw gemeente voor de jaren 2002 en 2003**

Toelichting *Deze vraag is vormgegeven aan de hand van de Monitor Gemeentelijke Armoedebeleid (MGA).*

2002	2003	
☐	☐	Individuele bijzondere bijstand
☐	☐	Categoriale verstrekkingen (bijzondere bijstand of anderszins)
☐	☐	Kwijtschelding gemeentelijke heffingen en belastingen
☐	☐	Schuldhulpverlening
☐	☐	Maatschappelijke participatie
☐	☐	Overig armoedebeleid

26 **Welke bedrag is er in de primaire begroting 2002 en 2003 opgenomen voor de onderdelen van het gemeentelijke armoedebeleid die bij vraag 25 zijn gespecificeerd?**

Toelichting *Deze vraag is vormgegeven aan de hand van de Monitor Gemeentelijke Armoedebeleid (MGA).*
Schrijf per vakje (en binnen de lijnen) één cijfer.
Begin bij het eerste vakje met invullen.

Begroot bedrag 2002 € ☐☐☐☐☐☐☐☐

Begroot bedrag 2003 € ☐☐☐☐☐☐☐☐

27 **Wat zijn de verklaringen voor de verschillen in het begrote budget voor 2002 en 2003?**
(meer antwoorden mogelijk)

Toelichting *Deze vraag alleen beantwoorden als begrote bedragen voor 2002 en 2003 van elkaar verschillen.*

- ☐ Budgettaire redenen (bezuinigingen)
- ☐ Meer aandacht voor de activerende werking van armoedebeleid
- ☐ Armoedebeleid is meer/minder een lokaal politiek item
- ☐ Afname of toename doelgroep
- ☐ Uitbreiding of beperking van het aantal categoriën
- ☐ Langdurigheidstoeslag 2003
- ☐ Afschaffing categoriale regelingen ivm invoering Wet werk en bijstand
- ☐ Overig, namelijk: ☐

Ten slotte

Heeft u nog opmerkingen, suggesties etc. naar aanleiding van deze enquête? Die kunt u hieronder kwijt.

Vriendelijk bedankt voor de moeite die u genomen heeft om de vragenlijst in te vullen. U kunt de vragenlijst in de bijgevoegde envelop stoppen en op de post doen. Het adres staat er al op en een postzegel is niet nodig.

Als u de envelop kwijt bent, kunt u de vragenlijst in een envelop zonder postzegel sturen naar:

Regioplan
Antwoordnummer 10305
1000 RA Amsterdam

BIJLAGE 2

Betrouwbaarheid populatieschattingen.

Daar waar de uitkomsten van het onderzoek gebaseerd zijn op een steekproef, geldt dat de uitkomsten onderhevig zijn aan steekproeffouten/-marges. Het is mogelijk dat de steekproef andere uitkomsten geeft dan wanneer de hele populatie ondervraagd zou worden. Bij de interpretatie van de gegevens dient hiermee rekening te worden gehouden. Daartoe kan gebruik gemaakt worden van het 95 procent-betrouwbaarheidsinterval. Dit interval is afhankelijk van de *grootte* van de steekproef en de *uitkomst* van de steekproef (zie nomogram).

Het volgende voorbeeld illustreert dat: indien de steekproef bestaat uit 420 gemeenten, en de uitkomst van de steekproef is 50 procent (dat wil zeggen dat 50% van de gemeenten een bepaalde eigenschap heeft) dan is de marge 9,6 procent. Dus we kunnen met 95 procent zekerheid aannemen dat in de hele populatie tussen de 45.2 en 54.8 procent van de gemeenten dit kenmerk heeft. Bij eindigheid van de populatie, zoals in dit onderzoek het geval is, wordt er nog een correctie over het betrouwbaarheidsinterval uitgevoerd. Bij de bovengenoemde uitkomst en steekproefgrootte en een populatie van 489 gemeenten zou de marge op 3,6 procent uitkomen. Dat betekent dat met 95 procent zekerheid gezegd kan worden dat de uitkomst ligt tussen de 48,2 en 51,8 procent.

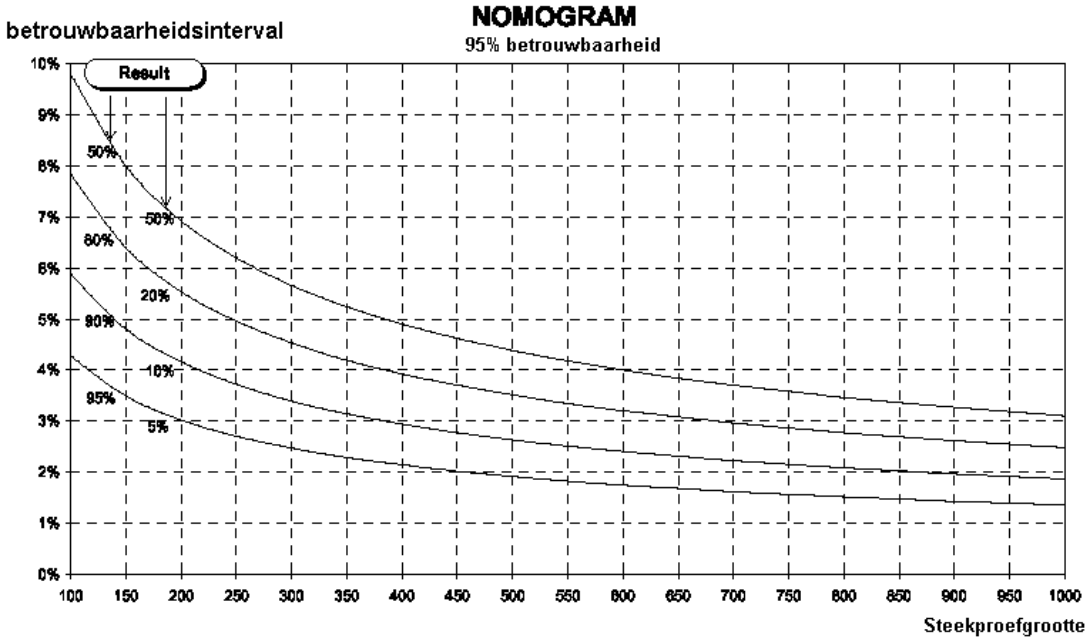

BIJLAGE 3

Uitleg tabellen

De meeste tabellen uit het onderhavige rapport zien eruit als de twee onderstaande tabellen. De tabellen zijn een weergave van de antwoorden op twee verschillende meerkeuzevragen uit de vragenlijst (respectievelijk vraag 12 en 13). Het verschil tussen tabel 1 en 2 is dat de gemeenten voor de bijhorende vraag van tabel 1 maar één antwoordmogelijkheid hadden, voor tabel 2 waren er meer antwoorden mogelijk.

Tabel 1

In de linkerhoek wordt als eerste het onderwerp van de vraag aangegeven. Onder het aangegeven onderwerp treffen we de antwoordmogelijkheden aan. Op de bovenste regel staan tevens alle gemeentengrootteklasse in volgorde van grootte en eindigt de regel met het totaal aantal gemeenten. Op de tweede regel treffen we de kopjes 'aantal' en 'percentage' aan. De aantallen kunnen we zowel van boven naar beneden als van links naar rechts optellen, de percentages moeten altijd verticaal gelezen worden.

Als we willen weten wat de verhoudingen is van de gegeven antwoorden binnen een bepaalde gemeentegrootteklassen, bijvoorbeeld gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners, dan lezen we van boven naar beneden. We zien dan dat 11 van de 108 gemeenten binnen deze grootteklasse die de vraag hebben ingevuld, "Passend binnen armoedebeleid" heeft geantwoord. Dit is tien procent van alle gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners.

Willen we echter weten hoeveel gemeenten in totaal (dus over alle grootteklasse) het antwoord "Passend binnen armoedebeleid" heeft gegeven, dan kijken we naar de aantallen en percentages in de laatste twee kolommen. Dan blijkt dat in totaal 43 gemeenten dit antwoord hebben gegeven. Aan dit aantal komen we door de aantallen van de regel op te tellen (24+11+4+3+1=43). Van boven naar beneden lezen we vervolgens dat dit vijftien procent is van alle antwoorden die gemeenten konden geven. Dus van alle 291 gemeenten die deze vraag hebben ingevuld, heeft vijftien procent "Passend binnen armoedebeleid" geantwoord.

Tabel 1 Vormgeving van de langdurigheidstoeslag (per gemeentegrootteklasse)

Vormgeven regeling	Gemeenten tot 20.000 inwoners		Gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		Gemeenten met 100.000 inwoners of meer (excl. G4)		G4	Totaal aantal gemeenten	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	Aantal	%
Verzamelbrieven SZW	40	28	21	19	/	/	/	/	1	62	21
Passend binnen armoede beleid	24	16	11	10	4	17	3	27	1	43	15
Combinatie van beide	81	56	76	71	19	83	8	73	2	186	64
Totaal	145	100	108	100	23	100	11	100	4	291	100

Tabel 2 lezen we op dezelfde wijze als tabel 1 alleen met dit verschil dat gemeenten zoals gezegd meer antwoorden konden geven op dezelfde vraag. Deze 'multi-respons'-vragen zijn aan de tabellen te herkennen door de onderste twee verklaringen in de eerste kolom. Er is een onderscheid gemaakt tussen het aantal te geven antwoorden en het aantal gemeenten dat de vraag heeft ingevuld.
Hieruit lezen we bijvoorbeeld dat de gemeenten van 100.000 inwoners of meer inwoners (excl. G4), meer antwoorden hebben gegeven dan het aantal gemeenten dat de vraag heeft ingevuld: 31 antwoorden door 14 gemeenten. Een deel tot alle gemeenten binnen de categorie van 100.000 inwoners of meer inwoners (excl. G4) heeft dus twee of meer antwoorden gegeven. Dit verklaart waarom het totaal percentage antwoorden 207 in plaats van 100 is.

Tabel 2 Invulling van het begrip 'langdurige minima' door gemeenten (per gemeentegrootteklasse)

'Langdurige Minima'	Gemeenten tot 20.000 inwoners		Gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners		Gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners		Gemeenten van 100.000 inwoners of meer (excl. G4)		G4	Totaal aantal gemeenten	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	Aantal	%
Minimaal aantal jaren	96	82	62	75	14	70	13	93	2	187	79
Inkomen op bijstandsniveau	26	22	27	33	3	15	5	36	1	62	26
Inkomen op vast percentage	55	47	40	48	8	40	7	50	0	110	47
Anders, nl.	19	16	14	17	6	30	4	29	0	43	18
Totaal (aantal antwoorden)	196	168	143	172	31	155	31	207	3	402	170
Respons (aantal gemeenten)	117		83		20		14		2	236	100